

UCHWAŁA NR 275/3889/18
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

z dnia 31 lipca 2018 roku

w sprawie przyjęcia dokumentu pn.

Kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim do roku 2030

Na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2018 r. poz. 913 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się dokument pn. „Kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim do roku 2030”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEMARSZAŁEK

Stanisław Tomczyński

Stwierdzam zgodność z projektem
uchwały i wstąpieniem zarządu

DYREKTOR DEPARTAMENTU
ROZWOJU REGIONALNEGO

Maciej Nowicki

Załącznik nr 1 do

UCHWAŁY NR 275/3889/18
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
z dnia 31 lipca 2018 r.

ZIELONA GÓRA, lipiec 2018

KIERUNKI ROZWOJU
SZKOLNICTWA WYŻSZEGO
W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM
DO ROKU 2030 r.

Spis treści

WSTĘP	2
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO	4
2. SCENARIUSZE ROZWOJU	15
3. KIERUNKI, CELE I DZIAŁANIA	20
4. SYSTEM REALIZACJI (ZARZĄDZANIE, WDRAŻANIE, FINANSOWANIE I MONITOROWANIE)	28

Załącznik nr 1

Diagnoza szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim

WSTĘP

Szkolnictwo wyższe mocno oddziałuje na rozwój regionu. Jest jednym z tzw. „miękkich” czynników rozwoju regionalnego, tworząc kapitał ludzki wysokiej jakości. Szkoły wyższe jako pracodawcy oraz kształcący wysokiej jakości kadry wpływają na rynek pracy. Duże znaczenie ma także potencjał uczelni wyższych do prowadzenia badań naukowych i przekształcania ich w innowacyjne rozwiązania służące gospodarce. Zauważalne są niepokojące sygnały dotyczące funkcjonowania szkół wyższych w województwie lubuskim, szczególnie związane ze spadkiem liczby studentów.

Na szczeblu rządowym przygotowano nową ustawę o szkolnictwie wyższym, tzw. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, przyjętą przez Sejm w lipcu 2018 r. Sporo emocji budzą zapisy dotyczące roli uczelni regionalnych. Pojawiły się obawy związane z ograniczeniem możliwości rozwoju uczelni w mniejszych ośrodkach miejskich.

W związku z tym, samorząd województwa odpowiedzialny za kształtowanie polityki rozwoju regionu i szkoły wyższe zintensyfikowały współpracę, m.in. na rzecz wspólnego wyznaczenia kierunków i celów rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. W proces ten włączyły się także samorządy największych lubuskich miast – ośrodków akademickich, tj. Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry.

Powstała nieformalna Grupa robocza ds. szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, do której Pani Elżbieta Anna Polak Marszałek Województwa Lubuskiego zaprosiła przedstawicieli uczelni, samorządu terytorialnego, Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze, organizacji pracodawców. W jej skład weszli także przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego (UMWL) i Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Koordynacją prac zajmował się Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

W ramach prac Grupy zebrano informacje nt. kondycji szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim i przygotowano raport diagnostyczny, z którym w lipcu 2017 r. zapoznał się Zarząd Województwa Lubuskiego. W dalszej kolejności zlecono ekspertyzę Instytutowi Rozwoju Szkolnictwa Wyższego, który przeanalizował aspekty formalno-prawne funkcjonowania uczelni ze szczególnym uwzględnieniem projektu ustawy o szkolnictwie wyższym oraz przeprowadził badania ankietowe wśród uczniów lubuskich szkół ponadgimnazjalnych, studentów, a także wywiady pogłębione z przedstawicielami firm.

Na podstawie przygotowanych materiałów Grupa podczas dyskusji eksperckiej wypracowała scenariusze rozwoju oraz w następnym etapie kierunki, cele i działania konieczne do rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. Prace zamknął opis systemu realizacji tych kierunków, tj. zarządzania, wdrażania, finansowania i monitorowania.

Opracowany dokument o charakterze strategicznym pełni następujące funkcje:

- diagnostyczną, tj. zawiera informacje o studiujących, aktualnych zasobach kadrowych, infrastrukturalnych, oferowanych kierunkach studiowania itd., w skali całego województwa w celu zdiagnozowania sytuacji wyjściowej w regionie oraz porównania do sytuacji w Polsce,
- planistyczną, tj. wspiera procesy decyzyjne władz publicznych i władz uczelni, w kontekście zdiagnozowanych wyzwań i ograniczonych zasobów finansowych,
- koordynacyjną, tj. ukierunkowuje działania na rzecz szkolnictwa wyższego w ramach współpracy samorządu terytorialnego, uczelni, otoczenia społeczno-gospodarczego. Mechanizmy tej współpracy w kontekście nowych propozycji przepisów prawnych MNiSW w zakresie ewaluacji jednostek naukowych nabierają istotnego znaczenia,
- informacyjną, tj. stwarza możliwości pozyskania informacji o szkolnictwie wyższym w województwie lubuskim dla zainteresowanych tematem.

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Diagnoza obejmuje zmiany jakie zaszły na uczelniach lubuskich głównie w dekadzie 2006-2016, dotyczące liczby studentów, kadry naukowo-dydaktycznej, oferty kierunków studiów, sfery B+R. W miarę dostępności danych wskazano także rok 2017. Analizie poddano m.in. różne formy studiowania, zarówno studentów studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, a także studiów doktoranckich i podyplomowych. W opracowaniu wykorzystano kilka źródeł danych. Ogólna charakterystyka szkolnictwa wyższego została przeprowadzona na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), uwzględniono także dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) oraz uczelni wyższych. Porównano dane w czasie oraz pokazano sytuację szkół wyższych na tle innych regionów i średniej krajowej.

Ponadto na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego została przygotowana przez Instytutu Rozwoju Szkolnictwa Wyższego ekspertyza pn. „Kierunki i perspektywy zmian szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim”. Jej celem było pogłębienie wiedzy na temat bieżącego funkcjonowania szkół wyższych w województwie lubuskim i określenie możliwych kierunków ich rozwoju. W ramach prowadzonych analiz opracowano informacje m.in. na temat funkcjonowania szkół wyższych w województwie lubuskim z uwzględnieniem jakości kształcenia oraz poziomu badań naukowych, a także opinii i oczekiwań interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych uczelni – kandydatów, studentów oraz przedstawicieli przedsiębiorstw.

Uczelnie

Na przestrzeni lat 2006-2017 zaszły bardzo widoczne zmiany w obszarze funkcjonowania szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. Zmniejszyła się liczba placówek kształcących na poziomie wyższym, szczególnie dotyczy to uczelni niepublicznych i wydziałów zamiejscowych uczelni z innych województw.

Biorąc pod uwagę m.in. liczbę studentów, kadry naukowo-dydaktycznej, kierunków studiów należy wskazać dominującą rolę Uniwersytetu Zielonogórskiego (UZ) wśród innych lubuskich uczelni. Studiuje na nim ponad 70% lubuskich studentów i pracuje na nim zdecydowana większość regionalnej kadry naukowo-dydaktycznej. Jednocześnie po połączeniu z dniem 1 września 2017 r. z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Sulechowie

(PWSZ) stał się on jedyną uczelnią publiczną w podregionie zielonogórskim. W podregionie gorzowskim działa kilka mniejszych placówek edukacji wyższej.

Największą uczelnią w Gorzowie Wielkopolskim jest Akademia im. Jakuba z Paradyża (AJP), która do roku akademickiego 2016/2017 funkcjonowała jako Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. Status Akademii przyznano jej warunkowo, stawiając konieczność spełnienia w ciągu 3 lat określonych wymogów m.in. w zakresie uzyskania praw doktoryzowania na co najmniej 2 kierunkach. W Gorzowie Wielkopolskim działają także: Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu (ZWKF AWF), Zamiejscowy Wydział Ekonomiczno-Społeczny Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim (WSB).

W Słubicach działa Collegium Polonicum (CP) jako wspólna jednostka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Ponadto istnieją dwie uczelnie niepubliczne w mniejszych miastach, tj. Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach i Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą.

Podsumowując, w województwie lubuskim funkcjonują dwie publiczne uczelnie tzw. macierzyste tj. UZ i AJP, trzy jednostki zamiejscowe uczelni spoza województwa oraz trzy niepubliczne uczelnie wyższe, kształcące w wyłącznie w trybie niestacjonarnym.

Studenci

Zasadniczym wyzwaniem jest malejąca liczebność studentów w województwie lubuskim. Spadek ogólnej liczby studiujących jest dosyć poważny, jeśli chodzi o porównania na przestrzeni lat oraz w stosunku do innych regionów.

Liczba studentów w latach 2006-2016 spadła o około 59%, tj. z poziomu ponad 36 tys. studentów w 2006 r. do około 15 tys. w 2016 r. Liczba absolwentów również spadła z około 9 tys. w 2006 r. do nieco ponad 4 tys. w 2016 r., tj. o około 53%.

Porównując dane województwa lubuskiego do innych województw i średniej dla Polski w województwie lubuskim jest najmniej studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców i nastąpił największy spadek ich liczby w latach 2006-2016. r. z 361 do 147.

Przyczyn takiego trendu można doszukiwać się w różnych aspektach, a spadek liczby studentów dotyczy całego kraju. Jedną z głównych jego przyczyn są uwarunkowania

demograficzne i spadek liczby młodzieży – potencjalnych studentów. Jako drugą z przyczyn można wskazać także na procesy migracyjne: zagraniczne i do innych województw. Duża część lubuskiej młodzieży wybiera studia w innych województwach, szczególnie w dużych metropoliach.

Charakterystyczny jest także dużo wyższy spadek liczby studentów studiów niestacjonarnych niż stacjonarnych. W 2006 r. było blisko 18,5 tys. studentów studiów stacjonarnych i około 17 tys. niestacjonarnych. W 2016 r. liczba studentów studiów stacjonarnych wyniosła nieco ponad 10 tys., a niestacjonarnych niecałe 5 tys.

Taki stan rzeczy można tłumaczyć kilkoma przyczynami m.in. wcześniejszym uzupełnieniem wykształcenia wyższego przez duże grupy zawodowe (m.in. popularność kierunków pedagogicznych), zniesienie obowiązku służby wojskowej, którą można było odroczyć poprzez studia, więcej miejsc na studiach stacjonarnych, wybieranie studiów z uwagi na brak możliwości zatrudnienia, itd. Spadek liczby studentów spowodował m.in. brak studiujących w uczelniach niepublicznych, na których pobierane jest czesne za studia stacjonarne. Zbyt mała jest natomiast liczba studentów studiów podyplomowych, doktoranckich, aby poprawić sytuację spowodowaną spadkiem liczby studentów na studiach I i II stopnia.

Nie zanotowano w województwie lubuskim znaczącego udziału studentów cudzoziemców w ogólnej liczbie studentów. Stanowili oni w 2015 r. w liczbie 227 zaledwie 1,5% wszystkich studentów w regionie lubuskim. Najwięcej studentów z zagranicy kształciło się w Collegium Polonicum. Na Uniwersytecie Zielonogórskim było w 2016 r. zaledwie 60 studentów spoza Polski, a w Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim 37.

Spadek liczby studentów jest poważnym wyzwaniem dla zarządzających uczelniami lubuskimi. Powoduje także zainteresowanie się tematem przez samorząd województwa w ramach prowadzonej polityki rozwoju regionu lubuskiego.

Kadra naukowo-dydaktyczna, jakość nauki

W województwie lubuskim zmniejszyła się ogólna liczba nauczycieli akademickich, lecz jednocześnie nastąpił jakościowy rozwój kadry na uczelniach wyższych, na co wskazuje wzrost liczby tzw. profesorów tytularnych oraz adiunktów, tj. osób posiadających stopień naukowy

doktora habilitowanego lub doktora. Ogółem pracowników dydaktycznych w roku akademickim 2005/2006 było 1574, a w 2016/2017 ich liczba wyniosła 1216. Liczba profesorów w tym czasie wzrosła z 349 do 380.

Na tle kraju w województwie lubuskim występuje korzystne nasycenie kadry osobami o najwyższych kwalifikacjach. Wskaźnikiem tzw. dostępności dydaktycznej, który pokazuje jakość kształcenia jest stosunek liczby studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego, który w 2015 r. w Lubuskim wyniósł 13,9 i był niższy od średniej krajowej wynoszącej 14,6. Według MNiSW wartość wskaźnika powinna wynosić 1 do 11-13 dla uczelni ogólniakademickich.

Uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora posiada obecnie jedenaście jednostek: dziesięć Wydziałów z UZ i jeden z ZWKF AWF w Gorzowie Wielkopolskim. Uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego w województwie lubuskim posiada pięć Wydziałów UZ.

W systemie oceny jakości naukowej ważną rolę odgrywa Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN), którego rolą jest przeprowadzanie okresowej kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych zwanej parametryzacją. Na podstawie wyników jej oceny wydawana jest przez MNiSW decyzja administracyjna w sprawie przyznania kategorii naukowej.

W ocenie parametrycznej przeprowadzonej w 2017 r. lubuskie uczelnie macierzyste wypadają niekorzystnie. Na UZ tylko jeden wydział utrzymał kat. A, pozostałe mają kategorię B. Na AJP trzy jednostki uzyskały najniższą kategorię C, a tylko jedna kategorię B. Ogólnie wyniki kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej w uczelniach w województwie lubuskim należy ocenić jako słabe. W konsekwencji taka sytuacja może skutkować w przyszłości odebraniem prawa do nadawania stopni naukowych (doktora i doktora habilitowanego) oraz prawa do samodzielnego decydowania o ofercie kształcenia.

Ważnym tematem jest także umiędzynarodowienie uczelni. W województwie lubuskim mała liczba studentów i kadry akademickiej korzysta z programu Erasmus+, pozwalającego studentom odbywać część studiów na uczelniach za granicą, a kadrze akademickiej prowadzić wyjazdy naukowo-dydaktyczne.

Oferta dydaktyczna

W województwie lubuskim można zauważyć tendencję ogólnokrajową, tj. spadek popularności kierunków humanistycznych. Pod względem ilościowym studenci chętniej wybierają kierunki związane z biznesem, prawem i administracją oraz techniką, przemysłem i budownictwem, a także filologię. Zauważalny jest wzrost studentów na takich kierunkach jak zdrowie i opieka społeczna (m.in. można wskazać tutaj kierunek lekarski na UZ) oraz technologie informacyjne.

Według danych z systemu POL-on, na dzień 2 listopada 2017 r. w województwie lubuskim prowadzonych było 125 kierunków pierwszego stopnia, 52 kierunki drugiego stopnia oraz 5 kierunków jednolitych studiów magisterskich. Analiza kierunków studiów z podziałem na profile kształcenia wykazała zdecydowaną przewagę studiów w profilu ogólnoakademickim, niż w praktycznym.

Warto wskazać na inicjatywy podejmowane przez lubuskie uczelnie wyższe, aby sprostać niełatwym wyzwaniom, szczególnie demograficznym. Uruchamiane są popularne, atrakcyjne kierunki studiów jak medycyna, prawo i psychologia na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Należy zwrócić jednak uwagę na pokrywanie się oferty dydaktycznej na uczelniach zlokalizowanych blisko siebie, co powoduje konkurowanie o studenta. Najczęściej powtarzającym się kierunkiem było bezpieczeństwo narodowe. Ten kierunek w ofercie posiadały: UZ, Collegium Polonicum (do 2017 r.), AJP w Gorzowie Wielkopolskim, Łużycka Szkoła Wyższa. Wśród powtarzających się kierunków należy również wymienić zarządzanie (UZ, WSB, AJP) oraz kierunki studiów związane z energetyką (UZ, AJP, występował także w PWSZ w Sulechowie – od 1.09.2017 Wydziale Zamiejscowym UZ), a także administrację i ekonomię.

Uczelnie podjęły wysiłek uruchamiania nowych, niszowych kierunków i specjalizacji, których nie ma na innych uczelniach lub tylko niewiele ma je w swojej ofercie, np. coaching i doradztwo filozoficzne, literatura popularna i kreacje światów gier czy biznes elektroniczny. Jednak rekrutacja studentów na te kierunki sprawiała trudności.

Studia doktoranckie w województwie lubuskim prowadzone są wyłącznie na Uniwersytecie Zielonogórskim w ramach siedemnastu kierunków.

Jednostką wydającą opinię w kontekście jakości kształcenia m.in. w przedmiocie nadania uprawnień do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia jest Polska Komisja Akredytacyjna (PKA).

W przeprowadzonych w latach 2012-2017 ocenach kierunków przez PKA na uczelniach w województwie lubuskim¹, w zdecydowanej większości przypadków wizytacja Komisji zakończyła się pozytywną oceną jakości kształcenia. Pozytywną notę uzyskały wszystkie oceniane kierunki na Uniwersytecie Zielonogórskim, a także kierunki oceniane na uczelniach w Gorzowie Wielkopolskim: AJP, Wydziale Zamiejscowym AWF, Wyższej Szkole Biznesu. Ocenę negatywną w tym okresie otrzymał jeden kierunek w Wyższej Szkole Zawodowej w Kostrzynie nad Odrą. Ocenę warunkową otrzymał jeden kierunek w Łużyckiej Szkole Wyższej i również jeden w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie (który po roku otrzymał ocenę pozytywną).

Należy podkreślić, iż na mocy uchwały Prezydium PKA z 2011 r. kierunek informatyka na Uniwersytecie Zielonogórskim otrzymał ocenę wyróżniającą. Jest to jedyny kierunek w województwie lubuskim, który otrzymał najwyższą możliwą ocenę.

Na podstawie opinii PKA ogólnie pozytywnie można ocenić poziom nauczania i kulturę jakości na uczelniach w województwie lubuskim, szczególnie na uczelniach publicznych.

Opinie i oczekiwania studentów

Na potrzeby poznania opinii i oczekiwań lubuskich studentów wśród tej grupy przeprowadzono badania ankietowe². Na ankietę elektroniczną dopowiedziało ponad 301 studentów. Badanie przeprowadzono w IV kwartale 2017 r.

Wśród motywów wyboru uczelni z województwa lubuskiego respondenci przede wszystkim wskazali bliską odległość od miejsca zamieszkania (wskazana przez prawie 42% odpowiadających). Nieco mniej, bo 37% badanych studentów uznało, że interesował ich konkretny kierunek studiów znajdujący się w ofercie danej uczelni.

W przypadku decyzji o studiowaniu konkretnego kierunku najpopularniejszym motywem były po prostu zainteresowania, zarówno te ogólne, jak i zawodowe (wskazane

¹ Baza danych Polskiej Komisji Akredytacyjnej, <http://www.pka.edu.pl/portfolio-item/baza-ocen/>.

² Szczegóły dot. metodologii i wyników badań znajdują się w ekspertyzie pn. „Kierunki i perspektywy zmian szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim”, Instytut Rozwoju Szkolnictwa Wyższego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2017.

odpowiednio przez 38% i 32,3% badanych osób). Studenci pokładali w nauce także nadzieje związane z możliwością nabycia przydatnych kompetencji, szczególnie w perspektywie dalszego funkcjonowania na rynku pracy.

O zadowoleniu z podjętych decyzji związanych z edukacją w szkole wyższej może świadczyć wysoki odsetek odpowiedzi respondentów, którzy uznali, że z pewnością jeszcze raz podjęliby taką samą decyzję względem wyboru studiów (59% respondentów).

Okolo 60% studentów bardzo dobrze lub dobrze ocenia program merytoryczny studiów. Cenią sobie także możliwości działania w organizacjach studenckich, dostępność sprzętu komputerowego czy warunki lokalowe. Dostyc zróżnicowania jest opinia na temat przydatności treści programowych. Okolo połowa badanych studentów ocenia ich przydatność dobrze lub bardzo dobrze, natomiast blisko 40% jako przeciętnie przydatne. Z pewnością warto wzmocnić obszar dotyczący rozwoju zawodowego studentów, zarówno pod kątem możliwości odbywania staży, praktyk, jak i ogólnie pojętego inicjowania kontaktów z pracodawcami. Dobrze lub bardzo dobrze możliwość kontaktu z pracodawcami ocenia okolo 35% studentów, okolo 26% ocenia ją natomiast jako złą lub bardzo złą, a 22% nie ma w tej sprawie zdania.

Poza oceną samego studiowania i funkcjonowania uczelni warto przyjrzeć się także opiniom respondentów na temat życia studenckiego. Generalnie pozytywne opinie wśród studentów uzyskały działania typu zniżki np. komunikacyjne lub o charakterze eventowym, na różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, sportowe itp. Relatywnie dobrze zostały również ocenione możliwości spędzania wolnego czasu oraz oferty kierowane do studentów ze strony różnych instytucji czy podmiotów nastawionych na usługi rozrywkowe. W opozycji do tych opinii z pewnością stoją odpowiedzi związane z kwestiami mieszkaniowymi. Dotyczy to zarówno cen za wynajem mieszkań oraz miejsc w akademikach, jak i warunków mieszkaniowych (szczególnie w domach studenckich), a także ogólnych możliwości wynajmu.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne (ponadpodstawowe)

Ważnym aspektem diagnostycznym w analizie szkolnictwa wyższego jest odniesienie do szkolnictwa ponadgimnazjalnego, szczególnie w kontekście absolwentów otrzymujących świadectwo dojrzałości. Niepokojące są dane liczbowe wskazujące na zmniejszanie się na przestrzeni ostatnich lat liczby maturzystów, czyli potencjalnych studentów. Liczba

absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali maturę (potencjalnych studentów) spadła z około 9,5 tys. w 2007 r. do ok. 4,9 tys. w 2016 r.

Uczelnie wyższe w województwie lubuskim szacują, że w zależności od uczelni od 60 do 80% studentów pochodzi z regionu lubuskiego, zatem rekrutacja na studia jest coraz trudniejsza, z uwagi na zmniejszający się zasób maturzystów.

Lubuskich maturzystów cechuje wysoka zdawalność egzaminu maturalnego, wysokie wyniki w części językowej zdawanej matury przy widocznych trudnościach w przedmiotach przyrodniczych i matematycznych.

W badaniach ankietowych³ przeprowadzonych w lubuskich szkołach ponadgimnazjalnych (przeprowadzono 594 ankiety audytoryjne wśród uczniów we wszystkich powiatach województwa lubuskiego) 2/3 respondentów, zadeklarowało chęć studiowania po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej.

Większość uczniów liczy na przydatność ukończonych studiów na rynku pracy tj. na podjęcie atrakcyjnej pracy po zakończeniu studiów. Ponad połowa badanych kieruje się w dalszej edukacji swoimi zainteresowaniami, zaś 40% badanych uczniów jest przekonana o atrakcyjności miasta, w którym chcą studiować.

Należy szczególnie podkreślić, że spośród osób chcących podjąć studia zaledwie jedna czwarta zamierza czynić to w regionie. Spośród wszystkich ankietowanych tylko 26% wyraziło chęć studiowania w województwie lubuskim. Zdecydowana większość, bo 74%, zadeklarowała, że nie chce studiować w województwie, w którym obecnie mieszka.

Osoby chcące podjąć studia poza województwem lubuskim zapytano o powody takiej decyzji. Analiza odpowiedzi respondentów pozwala stwierdzić, że generalnie liczą oni na lepsze perspektywy zawodowe po zakończeniu studiów (wskazane przez 55% respondentów z tej grupy). Wydaje się, że osoby te są także przekonane o większej atrakcyjności innych regionów, bowiem o chęci przeprowadzki z obecnego miejsca zamieszkania mówiło prawie 44% respondentów. Prawie 36% sugeruje się niską oceną prestiżu lubuskich uczelni (w porównaniu do innych uczelni krajowych czy zagranicznych). Tylko niecałe 8% osób twierdziło, że w regionie brakuje interesującego dla nich kierunku studiów.

³ J.w.

Dla większości osób, które wyraziły chęć podjęcia studiów poza województwem lubuskim najbardziej atrakcyjne są uczelnie z Wrocławia, dalej Poznania, Warszawy, Szczecina, Krakowa. Nielicznie wskazywano także na uczelnie zagraniczne (angielskie, niemieckie).

Uczniowie biorący udział w badaniu zostali zapytani, czy po wyborze studiów poza regionem planują wrócić do województwa lubuskiego. Osoby, które zadeklarowały to zdecydowanie stanowiły 9,5% badanych, raczej tak – 14,9%. Bardzo dużą grupę stanowili niezdecydowani ankietowani, aż 51,2%. Z powyższych informacji wynika, że decyzje w perspektywie około 5 lat są dla uczniów jeszcze dość odległe i nie potrafią obecnie odnieść się do swoich planów po studiach.

Uczniowie, którzy chcą podjąć studia zostali poproszeni o wskazanie swoich oczekiwań względem nauki w szkole wyższej – zarówno samego procesu i przebiegu studiów, jak i wpływu posiadania wykształcenia wyższego na ich dalsze życie. Ponownie należy zauważyć, że najwięcej wskazań związanych było z chęcią efektywnego poruszania się na rynku pracy, w tym przypadku chodziło o dobre przygotowanie dzięki studiom do pracy zawodowej wskazane przez prawie 3/4 osób. Bardzo bliskie tematycznie temu wskazaniu było wyróżnienie przez prawie 62% badanych uczniów, chęci wysokich zarobków po ukończeniu studiów.

Oczekiwania studentów względem samej nauki oscylują przede wszystkim wokół dobrego przygotowania do pracy zawodowej oraz zdobycia interesujących i przydatnych kompetencji. Studenci chcieliby także uzupełnić zdobytą wiedzę w wymiarze praktycznym dzięki stażom i praktykom. Ponownie należy wskazać, że w związku właśnie z takimi oczekiwaniami szczególnie należy wzmacniać ofertę szkół wyższych w regionie, tj. przez bardziej ścisłą i atrakcyjną współpracę z sektorem gospodarczym oraz włączanie przedsiębiorców w procesy dydaktyczne.

Obszar badań, rozwoju i innowacji (B+R+I)

W województwie lubuskim, dzięki środkom z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 (ponad 202 mln zł) powstała nowoczesna infrastruktura dydaktyczna i naukowo-badawcza oraz instytucje działające na rzecz współpracy z biznesem zgodne z inteligentnymi specjalizacjami regionu⁴, tj.: Park Naukowo-Technologiczny

⁴ W 2016 r. Zarząd Województwa przyjął *Program Rozwoju Innowacji*, w którym wyznaczono inteligentne specjalizacje regionu: *Zielona Gospodarka, Zdrowie i jakość życia, Innowacyjny przemysł*.

Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o., Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych Sp. z o.o., Centrum Energetyki Odnawialnej Sp. z o.o. w Sulechowie, Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. Prowadzone są działania na rzecz kształcenia zgodnego z oczekiwaniami regionalnych pracodawców, m.in. na UZ utworzono kilka akademii funkcjonujących pod skrzydłami konkretnych firm. Młode firmy wspierane są także przez Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Zielonogórskiego. Na rzecz transferu technologii z uczelni do biznesu działa Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. Mimo tych przedsięwzięć województwo lubuskie nadal charakteryzuje się niskimi wskaźnikami innowacyjności na tle kraju i Europy, m.in. pod względem nakładów czy ilości zatrudnionych w B+R+I.

Wskazać także należy niskie w porównaniu do innych regionów wykorzystanie środków na badania i innowacje przez uczelnie w ramach programów unijnych dostępnych na poziomie krajowym i UE, w tym Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój oraz Horyzont 2020.

Sytuacja na rynku pracy, opinie i oczekiwania otoczenia społeczno-gospodarczego

Sytuacja na lubuskim rynku pracy w ostatnich latach znacząco się poprawiła. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec I kwartału 2018 roku wyniosła 6,9%. Według danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze, stopa bezrobocia wg BAEL - Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2017 r. wyniosła w województwie lubuskim 3,4% (w 2016 r. – 4,7%).

Wprawdzie na przestrzeni lat można zaobserwować stały wzrost odsetka osób z wyższym wykształceniem w strukturze bezrobotnych, jednak biorąc pod uwagę ilość osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem, zauważalny jest spadek ich liczby z poziomu ponad 5,5 tys. w roku 2013 do 2,6 tys. osób na koniec 2017 r. Poprawiła się także sytuacja absolwentów, podczas gdy w 2009 r. zarejestrowało się 2,8 tys. osób, to w 2017 r. – 776 osób. Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze wskazują, że w 2015 r. szacunkowo jedynie co 20 absolwent lubuskich uczelni wyższych był bezrobotnym.

W przeprowadzonych indywidualnych wywiadach z przedsiębiorcami, przedstawiciele biznesu wskazywali swoje opinie i oczekiwania względem studentów i uczelni wyższych.

Generalnie formalna strona związana ze współpracą z uczelniami i szkołami z regionu była przez przedsiębiorców oceniana dobrze, nie wskazywano zastrzeżeń w tym zakresie i barier dotyczących kooperacji już podejmowanej. Firmy cenią sobie z pewnością wsparcie merytoryczne uczelni w związku ze zlecanymi analizami czy ekspertyzami oraz pozyskiwaniem praktykantów i stażystów. Zdaniem rozmówców należy wyposażyć kandydatów na przyszłych pracowników w wiedzę i umiejętności adekwatne do branż, które przodują w województwie lubuskim.

Przedsiębiorcy wytypowali podczas rozmów m.in. kluczowe kierunki kształcenia z perspektywy ich działalności, do których należą: automatyka, mechanika i budowa maszyn, informatyka, w szczególności programowanie oraz kierunki związane ze sztuką: grafika komputerowa (pod kątem pracy w reklamie). Wskazano także kierunki, takie jak chemia, wzornictwo, metrologia.

Przedsiębiorcy życzyliby sobie także, aby sami kandydaci na praktykantów i stażystów posiadali odpowiednie nastawienie do pracy (np. pod względem warunków logistycznych i finansowych) oraz kwalifikacje i umiejętności wymagane w danym przedsiębiorstwie, jednak w przypadku tego drugiego elementu jest to już związane ściśle z procesem nauczania. W opiniach podkreślano potrzebę zwiększania zasobów wiedzy przedsiębiorców oraz szkół i uczelni na temat możliwości podjęcia wzajemnej współpracy.

2. SCENARIUSZE ROZWOJU

Scenariusze są powszechnie stosowanym w planowaniu strategicznym sposobem prezentacji możliwej przyszłości. Ich celem jest przede wszystkim wybór wariantu polityki rozwojowej, jej celów i priorytetów. Scenariusze opisują zwykle skrajne warianty, opierając się na maksymalnym wykorzystaniu potencjałów wewnętrznych i szans płynących z otoczenia zewnętrznego oraz na identyfikacji możliwych problemów czy zagrożeń.

Stworzenie scenariuszy rozwoju było kolejnym po opracowaniu diagnozy etapem prac w ramach Grupy roboczej ds. szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. Opierają się one na analizie wniosków płynących z diagnozy oraz opinii, poglądów osób zaangażowanych w rozwój regionu, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska szkół wyższych, w horyzoncie czasowym do roku 2030.

SCENARIUSZ POZYTYWNY

W wyniku procesów konsolidacji w województwie lubuskim funkcjonują współpracujące ze sobą dwie silne uczelnie akademickie, w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim. Uczelnie wyższe w województwie lubuskim przystosowały się do zmian demograficznych, m.in. za sprawą zahamowania odpływu młodzieży do uczelni spoza regionu oraz popularyzacji kształcenia ustawicznego (studia podyplomowe, stacjonarne 25+, doktoranckie). Szkoły wyższe w województwie lubuskim skutecznie konkurują z dużymi ośrodkami akademickimi w województwach ościennych.

Uczelnie aktywnie badają trendy rozwoju gospodarki i dostosowują swoją ofertę do potrzeb rynku pracy. Z jednej strony inwestują one w tzw. kierunki „flagowe”, które cieszą się dobrą marką i znajdują się stale w ofercie (m.in. medycyna, kierunki techniczne). Z drugiej strony elastycznie i szybko wprowadzają kierunki na określony czas, w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym ze strony otoczenia społeczno-gospodarczego. Nacisk położony jest na praktyczny wymiar zajęć. Wprowadzono innowacyjne programy praktyk.

Szkoły wyższe w województwie lubuskim sukcesywnie rozwijają nowoczesne metody nauczania. Umożliwiają studentowi elastyczny wybór form kształcenia: wykładu, warsztatu, zajęć on-line, samokształcenia. Pojawiają się cykliczne wykłady wybitnych naukowców. Wzrosła popularność studiowania jako sposobu spędzania wolnego czasu i pozyskiwania ciekawych

informacji, wzbogacania siebie, nawiązywania relacji, a nie tylko zdobycia wymaganego przez pracodawcę dokumentu.

Uczelnie umożliwiają organizację warsztatów i specjalistycznych szkoleń, dzięki którym studenci podnoszą swoje kwalifikacje już podczas studiów zdobywając nowe umiejętności. Ponadto przy uczelniach aktywnie działają Biura Karier, które udzielają pomocy w kwestiach związanych ze zdobywaniem pracy lub doświadczenia zawodowego. Doradcy zawodowi w szkołach i na uczelniach pomagają absolwentom sprecyzować ścieżkę kariery zawodowej. Absolwenci lubuskich uczelni będą swobodnie poruszać się na lokalnym, regionalnym rynku pracy z uwagi na współpracę uczelni z firmami podczas toku studiów. Tytuł lubuskiej uczelni wyższej oznacza prestiż i świadczy o dobrym przygotowaniu do pracy oraz wysokim poziomie etycznym. Bardzo duży nacisk uczelnie kładą na współpracę dydaktyczną ze szkołami ponadpodstawowymi, promując studia w województwie lubuskim.

Ważnym aspektem studiowania na lubuskich uczelniach jest przygotowanie studenta do prowadzenia własnej firmy. Jednocześnie na studiach I i II stopnia buduje się wśród studentów świadomość uczenia się przez całe życie.

Rozwój kadry naukowej będzie zmierzał w kierunku zwiększenia liczby uzyskanych doktoratów i tytułów profesorskich. Wskaźnik tzw. dostępności dydaktycznej będzie się utrzymywał powyżej średniej dla kraju. Wybitni profesorowie z innych ośrodków chętnie wybierają uczelnie lubuskie z uwagi na poziom naukowy badań oraz oferowane warunki finansowe i specjalne pakiety socjalne. Kadra naukowa z lubuskich szkół wyższych skutecznie konkuruje o granty naukowe: międzynarodowe i krajowe. Nastąpiło zdecydowane podniesienie wynagrodzeń kadry akademickiej stosownie do jakości kształcenia i prowadzonych badań, co zachęca do wysiłku naukowego i dydaktycznego.

Lubuskie uczelnie w sposób aktywny dostosowują swoją ofertę do trendów międzynarodowych. Zwiększa się ilość kierunków studiów w języku angielskim. Równocześnie zwiększana będzie liczba prowadzonych zajęć/wykładów w językach obcych (angielski, niemiecki, francuski, itd.). Skutecznie rozwijają atrakcyjną ofertę wspierającą studentów z zagranicy od strony organizacyjnej, w tym socjalnej. Prowadzą aktywną wymianę kadry dydaktycznej i naukowej między uczelniami zagranicznymi, również goszcząc pracowników zagranicznych uczelni. Pracownicy aktywnie włączają się w zespoły naukowe zagranicznych ośrodków naukowych, prowadzą prace w krajowych zespołach badawczych o uznanym dorobku naukowym. Pozyskują granty z programów międzynarodowych. Uczelnie lubuskie,

jako naturalny kierunek rozwoju, inicjują aktywną transgraniczną współpracę badawczą i naukową z uczelniami niemieckimi.

Infrastruktura uczelni działająca na rzecz sektora B+R (parki i centra naukowo-technologiczne) rozwija się i unowocześnia oraz jest w pełni wykorzystana na potrzeby nauki i biznesu. Powstał Park Technologii Kosmicznych, który stał się wiodącym ośrodkiem przemysłowo-badawczym inżynierii kosmicznej i satelitarnej oraz innowacyjnego przemysłu. Wykorzystano innowacyjny potencjał tkwiący w lubuskim środowisku naukowym i gospodarce, związany z rozwojem branż wysokiej technologii, w tym technologii kosmicznych.

Szkoły wyższe aktywnie współdziałają z biznesem, inicjują projekty zgodne z inteligentnymi specjalizacjami regionu. Powstaje szereg kierunków studiów w systemie dualnym. Współpraca w sferze B+R niesie korzyści dla uczelni i biznesu. Korzyścią dla lubuskich uczelni są: zwiększenie rozpoznawalności wśród pracodawców, poprawa jakości kształcenia i badań, zwiększenie korzyści finansowych. Korzyści po stronie biznesu to: podnoszenie jakości kapitału ludzkiego, promocja wizerunku firmy; stworzenie sieci kontaktów ze środowiskiem akademickim, rozwój nowych produktów i usług. Uczelnia na bieżąco współpracuje w rozwiązywaniu problemów firm partnerskich, studenci traktowani są jako źródło pomysłów. Kadra dydaktyczna nie ma problemów z prowadzeniem badań w firmach.

Szkoły wyższe w województwie lubuskim reagują na trendy rozwojowe regionu, kraju i międzynarodowe, rozwijając swoją ofertę kształcenia i badań również w oparciu o dokumenty strategiczne województwa, uczestnicząc poprzez tworzone kierunki kształcenia w rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu. Stają się nie tylko przyczynkiem intelektualnym do rozwoju i badań, ale również same wnoszą cenny wkład w postęp technologiczny (grafen, samochody elektryczne, systemy informatyczne, itp.). W Lubuskim znacząco rośnie liczba doktoratów wdrożeniowych oraz firm spin-off i spin-out. Następuje także wzrost liczby patentów i wynalazków oraz skuteczności w pozyskiwaniu środków UE na rozwój innowacji, z puli krajowej i międzynarodowej.

Uczelnie współdziałają w tworzeniu strategii rozwoju województwa, są ważnym podmiotem w kreowaniu działań rozwojowych regionu, w tworzeniu prestiżu regionu, utrzymaniu stanu młodzieży w regionie oraz podnoszeniu kapitału ludzkiego mieszkańców.

Samorząd województwa wraz z władzami miast, w których znajdują się uczelnie wyższe, podejmują aktywne starania o poprawę warunków studiowania. Wspólnie

wypracowane narzędzia finansowe i organizacyjne skutecznie wspierają rozwój lubuskich uczelni wyższych. Uruchomiono cały wachlarz działań mających na celu wzrost prestiżu studiowania na lubuskich uczelniach (m.in. wsparcie socjalne studentów, wsparcie oferty kulturowej, wsparcie w poszukiwaniu tymczasowego zatrudnienia, promocja uczelni).

SCENARIUSZ NEGATYWNY

Stale zmniejszająca się liczba studentów powoduje konieczność ograniczania działalności naukowo-dydaktycznej lubuskich uczelni. Wprowadzono przepisy prawa dotyczące szkolnictwa wyższego, utrudniające rozwój uczelniom regionalnym. Taka sytuacja powoduje, że dwie największe lubuskie uczelnie publiczne nie utrzymają statusu uniwersytetu bezprzymiotnikowego i akademii. Silna konkurencja dużych ośrodków akademickich z województw ościennych przyczynia się do zmniejszenia zakresu działania lub zamknięcia pozostałych szkół wyższych (odpływ studentów do Poznania, Wrocławia lub Szczecina). W najlepszym razie lubuskie uczelnie przekształcają się w centra szkoleniowe, bowiem większą popularnością niż studia cieszą się kursy podnoszenia kompetencji i szkolenia.

Kierunki i formy kształcenia w szkołach wyższych nie nadążają za potrzebami rynku. Zmiany wprowadzane na uczelniach są jedynie fasadowe i nie doprowadzają do polepszenia jakości kształcenia, skutkują ciągłym zmniejszaniem liczby studentów, zamykaniem kierunków. Niektóre kierunki studiów dublują się, tworząc niepotrzebną konkurencję.

Uczelnie przestają pozyskiwać kadrę naukową z zewnątrz. Z uwagi na brak motywacji finansowych kadra macierzysta uczelni słabo angażuje się w proces rozwoju swojego dorobku naukowego i uzyskiwania kolejnych stopni naukowych. Następuje odpływ części najlepszych nauczycieli akademickich do innych ośrodków akademickich lub do innych branż. Spada prestiż zawodu nauczyciela akademickiego. Bariery organizacyjne i potencjał naukowy ogranicza liczbę badań. Regulacje prawne wymuszają utrzymanie wysokich minimów kadrowych, co nie przekłada się na jakość nauczania tylko na koszty. Istnieją bardzo duże bariery wejścia i wyjścia na rynek akademicki.

Na większości kierunków występuje niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do wymagań rynku pracy, absolwent nie ma umiejętności praktycznych. Systematycznie wzrasta liczba osób z wykształceniem wyższym w populacji osób bezrobotnych, w kategorii osób NEET

(osoby niezatrudnione, nie uczestniczące w edukacji lub szkoleniu – ang. not in employment, education or training).

Szkoły wyższe w regionie prowadzą działania wspólnie z otoczeniem gospodarczym, jednakże przejęły rolę pasywną, a otoczenie gospodarcze chętniej współpracuje z instytucjami zewnętrznymi regionu. Uczelnie w ograniczonym stopniu wspierają rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji. Szkoły wyższe mają powiązania z sektorem gospodarczym tylko deklaratorywnie, obie strony zainteresowane są tylko efektem wizerunkowym, a nie faktycznym doskonaleniem kadry i organizacji.

Słabnący potencjał i niedostosowana do potrzeb firm oferta centrów i parków naukowo-technologicznych działających przy uczelniach powoduje ich systematyczne podupadanie. Liczba patentów, wynalazków i nakładów na B+R wciąż sytuuje województwo lubuskie na ostatnich miejscach wśród regionów Polski.

Współpraca uczelni i samorządu terytorialnego jest sporadyczna. Ogranicza się często do przekazywania wsparcia finansowego na bieżącą działalność. Uczelnie regionu nie uczestniczą w sposób aktywny w kreowaniu polityki rozwoju regionu, realizując jedynie wytyczne polityki szkolnictwa wyższego rządu centralnego. Samorząd województwa nie traktuje ich jako ważnych podmiotów wpływających na podnoszenie poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego w regionie.

Słabą stroną pozostaje umiędzynarodowienie. Oferta kształcenia lubuskich uczelni nie jest dość atrakcyjna dla studentów zagranicznych. Studenci omijają lubuskie uczelnie z uwagi również na brak działań wspierających studenta cudzoziemca od strony organizacyjnej i socjalnej. Pracownicy uczelni rzadko uczestniczą w zespołach badawczych o charakterze międzynarodowym i nie publikują efektów prac. Lubuscy maturzyści wybierają licznie ofertę uczelni niemieckich, angielskich lub krajów skandynawskich.

Brak wdrażania spójnej strategii dla szkolnictwa wyższego, działań wspierających i uatrakcyjniających życie studenckie, a także słabość aktywnych działań promocyjno-popularyzujących studiowanie w Lubuskiem przekłada się na dalszy, systematyczny spadek liczby studiujących wraz z odpływem wysokokwalifikowanej kadry dydaktycznej.

3. KIERUNKI, CELE I DZIAŁANIA

Na podstawie wniosków diagnostycznych oraz analizy możliwości rozwojowych w kontekście pozytywnych i negatywnych perspektyw określono strategiczne kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, formułując w ich ramach cele oraz środki/działania konieczne do ich osiągnięcia. Zaproponowano także wskaźniki monitorujące osiągnięcie celu oraz przedstawiono dobre praktyki, czyli funkcjonujące już rozwiązania na rzecz rozwoju uczelni wyższych w regionie.

Strategiczne kierunki rozwoju dla szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim są następujące:

- **1. Kierunek: Atrakcyjne kształcenie**, czyli koncentracja na tworzeniu atrakcyjnej oferty dydaktycznej i wsparcie dla studiujących.
- **2. Kierunek: Wysokiej jakości nauka**, czyli wzmocnienie potencjału naukowego lubuskich naukowców i pozycji uczelni.
- **3. Kierunek: Komercjalizacja badań i wzmocnienie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym**, czyli tworzenie warunków do rozwoju innowacji i zwiększenia transferu technologii oraz zacieśnianie współpracy na linii uczelnie-biznes.

1. Kierunek: Atrakcyjne kształcenie

Wnioski z diagnozy wskazują na daleko idącą zmianę sytuacji uczelni w województwie lubuskim w obszarze kształcenia. Zmniejszyła się liczba uczelni, nastąpił duży spadek liczby studentów stacjonarnych i jeszcze większy niestacjonarnych. Skrajnie mały jest udział studentów z zagranicy w ogólnej liczbie lubuskich studentów. Nie przybyło znacząco studentów na studiach podyplomowych. Zwiększyła się jedynie liczba studentów na studiach doktoranckich, jednak trend ten może zostać znacznie ograniczony przez nowe akty prawne nakazujące udzielanie doktorantom wysokich stypendiów. Kandydaci na studia w większości chcą studiować poza województwem. Popularnością na lubuskich uczelniach cieszą się jedynie nieliczne kierunki studiów. Studenci wybierali lubuskie uczelnie w dużej mierze kierując się bliskością miejsca zamieszkania. Ocena jakościowa studiów dokonywana przez PKA jest dla

większości kierunków studiów na lubuskich uczelniach pozytywna, ale tylko jeden kierunek, tj. informatyka na UZ ma ocenę wyróżniającą.

Samorząd województwa i samorzady miast, w których siedzibę mają uczelnie wyższe podjęły działania wspierające uczelnie i studentów, tj. m.in. poprzez dotacje i programy stypendialne. Istotne jest promowanie wdrażania np. programów stypendialnych w gminach i powiatach, pod warunkiem powrotu i zamieszkania w danej gminie/powiecie po skończeniu studiów.

Odpowiedzią na zdiagnozowane wyzwania jest wzrost jakości usług edukacyjnych świadczonych przez szkoły wyższe oraz wzmocnienie atrakcyjności zarówno kształcenia, jak i życia studenckiego.

Celem jest wzrost jakości i atrakcyjności kształcenia, a spodziewanym efektem realizacji celu będzie zahamowanie spadku i zwiększenie liczby studentów w regionie.

Działania:

1.1. Udzielanie dotacji samorządowych na profilowanie kształcenia w uczelniach, ze szczególnym uwzględnieniem kierunków o znaczeniu strategicznym dla regionu, w obszarze nauk ścisłych, przyrodniczych, technicznych i ekonomicznych. Ograniczenie wewnętrznej konkurencji i dublowania kierunków studiów.

1.2. Wdrażanie programów stypendialnych dla studentów oferowanych przez samorząd województwa i samorzady lokalne.

1.3. Realizacja programów płatnych staży i praktyk dla studentów w lubuskich firmach i instytucjach publicznych.

1.4. Wdrażanie systemu samorządowych dotacji dla studenckich i szkolnych grup, kół zainteresowań na działania aktywizujące i rozwijające, udział w prestiżowych konkursach, przeglądach.

1.5. Przygotowanie specjalnej oferty dla uczniów i studentów – kreowanie regionu lubuskiego, a szczególnie ośrodków akademickich jako atrakcyjnych i przyjaznych miejsc życia i nauki studenta.

1.6. Promowanie studiowania na lubuskich uczelniach, kreowanie atrakcyjnego wizerunku uczelni wewnątrz oraz poza regionem, w tym zagranicą. Szczególnie ważne jest wsparcie rekrutacji na studia wyższe poprzez tworzenie więzi młodzieży ze szkół podstawowych

i ponadpodstawowych z regionalnymi uczelniami z uwzględnieniem włączenia uczelni w proces dydaktyczny, doradztwa zawodowego, zajęć pozalekcyjnych, kursów przygotowawczych, wizyt studyjnych i prezentacji działalności uczelni.

1.7. Tworzenie atrakcyjnych warunków studiowania przez uczelnie, m.in. wzmocnienie praktycznego aspektu programów studiów, stosowanie metod aktywizujących studenta, rozpowszechnianie nowoczesnych technologii w procesie dydaktycznym, zwiększanie dostępu do nowoczesnej infrastruktury m.in. laboratoriów.

1.8 Popularyzowanie podejścia do uczenia się przez całe życie i stałego podnoszenia kompetencji.

Wskaźniki ramowe:

Liczba studentów ogółem w regionie

Liczba studentów na pierwszym roku studiów

Liczba studentów na studiach podyplomowych

Liczba stypendystów samorządu terytorialnego

Liczba nowourochomionych kierunków w danym roku akademickim

PRZEDSIĘWZIĘCIA - DOBRE PRAKTYKI:

Program stypendialny

Województwo Lubuskie, mając na uwadze wsparcie młodych Lubuszan w ramach wyrównywania szans edukacyjnych, tworzy pomoc materialną w postaci stypendiów dla studentów studiów stacjonarnych zamieszkujących na terenie naszego województwa, uczących się i podejmujących kształcenie na lubuskich uczelniach. Jednym z głównych celów tej inicjatywy jest zachęcenie maturzystów do podejmowania nauki na lubuskich uczelniach i związania swojej kariery zawodowej i dalszych losów z regionem. W ramach stypendiów Marszałka Województwa Lubuskiego przewidziano „stypendia motywujące” dla osób podejmujących studia w województwie oraz „stypendia przedsiębiorcze” na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej.

Porozumienia o współpracy

Akademia im. Jakuba z Paradyża zawarła porozumienia o współpracy z Zespołem Szkół Ogólnokształcących nr 16 w Gorzowie Wielkopolskim oraz z Zespołem Szkół im. Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 w Krzyżu Wielkopolskim. Akademia, w ramach podpisanego porozumienia, będzie wspierać merytorycznie szkoły w realizowaniu wspólnych projektów dydaktycznych, rozwojowych oraz naukowo-badawczych objętych programem nauczania w obszarze przedmiotów związanych tematycznie z kierunkami studiów pierwszego i drugiego stopnia, specjalnościami oraz modułami studiów prowadzonymi na Uczelni.

Karta Młodych

Dzięki podjęciu inicjatywy przez Młodzieżową Radę Miasta w Zielonej Górze od 8 stycznia 2018 r. obowiązuje „Karta Młodych” dla wszystkich mieszkańców Zielonej Góry, którzy ukończyli 18 rok życia oraz kształcą się w szkole średniej bądź wyższej, ale również dla osób zameldowanych poza

miastem, lecz uczących się w jego szkołach średnich i wyższych. Dzięki uczestnictwie w programie korzystać można z licznych ofert specjalnych oraz zniżek. Młodzi skorzystają z ulg w pięciu sektorach: sport, gastronomia, usługi, rozrywka, kluby/puby. Karta Młodych powstała dzięki wsparciu miasta Zielona Góra.

2. Kierunek: Wysokiej jakości nauka

Rozwój nauki to jedna z najważniejszych misji szkół wyższych. Badania naukowe są istotne w kontekście usytuowania uczelni w krajowym systemie szkolnictwa wyższego, a także w kształtowaniu jej wizerunku, budowaniu prestiżu. Jak wynika z diagnozy przeprowadzona dotychczas kompleksowa ocena jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej lubuskich jednostek naukowych przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych wskazuje na wiele słabości. Konsekwencją może być odebranie uprawnień do nadawania stopnia doktora lub doktora habilitowanego oraz decydowanie o uruchomieniu kierunków studiów. W związku z tym zachodzi konieczność podniesienia jakości badań naukowych na lubuskich uczelniach.

Celem jest wzmocnienie jakości badań naukowych, a rezultatem realizacji celu będzie polepszenie wyników kolejnych parametryzacji na uczelniach.

W efekcie planowanych działań zostanie utrzymany status Uniwersytetu Zielonogórskiego i spełnienie warunkowości przyznania statusu Akademii w Gorzowie Wielkopolskim. Lubuskie uczelnie osiągną stabilną pozycję regionalnych szkół wyższych.

Działania:

2.1. Wspieranie rozwoju lubuskich naukowców oraz promocja ich dorobku naukowego m.in. poprzez dotacje podmiotowe samorządów terytorialnych na rozwój kadry naukowej oraz pogłębienie współpracy lubuskich uczelni z uwzględnieniem narzędzi nowej ustawy o szkolnictwie wyższym (możliwość federacji).

2.2. Zwiększanie środków na badania naukowe, m.in. stworzenie systemu i źródła finansowania regionalnych grantów naukowo-badawczych, system wsparcia w aplikowaniu o środki zewnętrzne.

2.3. Rozwijanie współpracy naukowo-badawczej z uczelniami z kraju i zagranicy (szczególnie z sąsiednich landów niemieckich), m.in. poprzez tworzenie partnerstw (sieciowanie), realizację wspólnych projektów i wzmocnienie międzynarodowej wymiany kadrowej.

2.4. Wspieranie budowania zespołów badawczych poprzez pozyskiwanie naukowców o wybitnym dorobku naukowym, w tym tworzenie atrakcyjnych warunków na rzecz jakości życia.

Wskaźniki ramowe

Liczba pracowników uczelni z stopniem naukowym/tytułem naukowym

Liczba pozyskanych grantów /współczynnik sukcesu

Wyniki ocen, ewaluacji itp. (m.in. PKA, KEJN)

PRZEDSIĘWZIĘCIA - DOBRE PRAKTYKI:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego - wsparcie uruchomienia kierunku lekarskiego na UZ

Utworzenie kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim wymagało wsparcia samorządu województwa. Wsparto inwestycje związane z dostosowaniem infrastruktury Szpitala Wojewódzkiego SPZOZ w Zielonej Górze do potrzeb kierunku lekarskiego oraz bieżące funkcjonowanie kierunku lekarskiego (m.in. finansowanie nowozatrudnionej kadry). Na bazie Wojewódzkiego Szpitala Klinicznego im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze Sp. z o.o. oraz Poradni Akademickiej Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o. powołano Szpital Uniwersytecki. Studenci mogą także odbywać praktyki w placówkach podległych Województwu. Pierwsi studenci rozpoczęli naukę w roku akademickim 2015/2016.

Miasto Gorzów Wlkp. – mieszkania dla nowych kadr AJP

Miasto Gorzów przeznaczyło na rzecz Akademii 15 lokali mieszkalnych dla kadry profesorskiej, która osiedli się w mieście i podejmie pracę na AJP. W każdym roku budżetowym deklaruje się przeznaczyć 500 tys. zł na fundusz stypendialny dla nowej kadry, dedykowany Akademii. Wsparcie finansowe może dotyczyć wyłącznie nauczycieli akademickich, dla których AJP stanowi podstawowe miejsce pracy. Pieniądze m.in. zostaną przeznaczone na dofinansowanie kosztów rozwoju naukowego, dofinansowanie do kosztów przewodów doktorskich i habilitacji, na uzyskanie przez AJP uprawnień do doktoryzowania. Przewidziano także inne formy pomocy dla kadry, np. oprócz mieszkań zapewnienie określonej liczby miejsc w placówkach oświatowo-wychowawczych, możliwości skorzystania z oferty kulturalnej i sportowej miasta.

Miasto Zielona Góra – nagrody dla profesorów UZ

Miasto Zielona Góra corocznie przyznaje nagrody dla pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego, którzy uzyskali tytuł profesora. Przekazywano dotacje m. in. na zakup pomocy dydaktycznych, udział pracowników w konferencjach, seminariach, organizację konferencji czy sympozjów, a także na działalność dydaktyczną związaną z kształceniem studentów studiów licencjackich na kierunku pielęgniarstwo, działalność naukową i dydaktyczną Wydziału Nauk Biologicznych oraz utworzenie Wydziału Prawa i Administracji.

3. Kierunek: Komercjalizacja badań i wzmocnienie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

W województwie lubuskim dzięki środkom z UE z perspektywy 2007-2013 powstała nowoczesna infrastruktura naukowo-badawcza. Niestety wskaźniki innowacyjności, m.in. nakłady finansowe, kadrowe, patenty, w porównaniu z innymi regionami są na dosyć niskim poziomie. W perspektywie 2014-2020 przewidziano ogromne środki na rozwój innowacyjności. Samorząd Województwa przyjął Program Rozwoju Innowacji, określając inteligentne specjalizacje regionu, czyli takie obszary życia gospodarczego, które mają największy potencjał konkurencyjności. Ważnym aspektem organizacji procesu dydaktycznego jest także powiązanie go z regionalnym rynkiem pracy. Kandydaci na studia i studenci wskazują, że bardzo ważne dla nich są perspektywy zawodowe po skończeniu studiów i zwiększenie praktycznego aspektu studiów. Przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego oczekują wykształconych kadr, oferujących nie tylko przygotowanie specjalistyczne w zawodzie, ale i innych kompetencji miękkich.

Celem jest zwiększenie transferu technologii, komercjalizacji wyników badań oraz poszerzenie, wzmocnienie współpracy między uczelniami i przedsiębiorcami.

Efektom realizacji celu będzie podniesienie liczby zgłoszonych wynalazków, udzielonych patentów, zgłoszonych wzorów użytkowych oraz wypracowanie procedur stałego dążenia do tworzenia odpowiedniej do potrzeb rynku pracy i otoczenia społeczno-gospodarczego oferty dydaktycznej i naukowo-badawczej, a także rozwój postaw przedsiębiorczych wśród studentów.

Działania:

3.1. Rozwijanie nowoczesnych form kształcenia włączających w szerszym zakresie przedstawicieli przedsiębiorców, w tym propagowanie studiów dualnych jako efektywnej formy kształcenia praktycznego i odpowiedzi na zapotrzebowanie rynku pracy.

3.2. Wspomaganie procesu komercjalizacji wyników badań prowadzonych na uczelniach, w tym poprzez wzmocnienie istniejących i tworzenie nowych podmiotów transferu technologii (m.in. rozwój istniejących na uczelniach ośrodków B+R, powstanie Parku

Technologii Kosmicznych). Szczególnie wspieranie współpracy uczelni z przedsiębiorstwami na polu inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego.

3.3. Rozwijanie współpracy szkół, uczelni z pracodawcami: organizowanie dni otwartych, gdzie pokazywać się będzie miejsca pracy powiązane z kierunkami studiów prowadzonymi na lubuskich uczelniach oraz spotkania młodzieży z zatrudnionymi tam absolwentami lubuskich uczelni.

3.4. Monitorowanie potrzeb i oczekiwań pracodawców dotyczących sylwetki absolwenta w ramach biur karier na uczelniach.

3.5. Upowszechnianie, prezentowanie, promowanie innowacyjnych rozwiązań, które mogą znaleźć zastosowanie w biznesie, jako osiągnięć lubuskich uczelni i firm.

3.6. Wspieranie przedsiębiorczości studentów i pracowników naukowych (stypendia, inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie start-upów, konkursy promujące).

Wskaźniki ramowe:

Liczba zgłoszonych wynalazków, udzielonych patentów, zgłoszonych wzorów użytkowych

Liczba kierunków studiów, na których uruchomiono studia dualne

Liczba wspartych firm założonych przez studentów

Liczba zawartych umów o współpracę pomiędzy uczelnią a przedsiębiorstwami

DOBRE PRAKTYKI:

Akademie UZ – współpraca z przemysłem

Wydział Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki UZ współpracuje z wieloma partnerami przemysłowymi, również z liderami branż poszczególnych segmentów rynku. Jednym z ważniejszych z nich jest firma Siemens. Jej dział odpowiedzialny za automatykę przemysłową współuczestniczył w uruchomieniu w marcu 2010 r. najnowocześniejszego w Polsce Laboratorium Sterowników Logicznych Nowej Generacji. Dzięki współpracy ze specjalistami oraz wsparciu organizacyjnemu i sprzętowemu ze strony firmy, laboratorium osiągnęło wysoki standard wyposażenia i oprogramowania. Pozwoliło to na zorganizowanie akredytowanej przez firmę Siemens Akademii Automatyki. Była to pierwsza w Polsce Akademia tego rodzaju. Wydział wprowadził program dydaktyczny Akademii do regularnego kursu studiów, wzbogacając wykształcenie studentów o poszukiwaną na rynku pracy wiedzę i umiejętności praktyczne. Studenci po ukończeniu kursu Akademii mają możliwość przystąpienia do egzaminu pozwalającego na uzyskanie certyfikatu Akademii, sygnowanego wspólnie przez Uniwersytet i firmę Siemens. Na Wydziale uruchomiono także inne akademie: m.in. takich firm jak Cisco, REC, ADB, Perceptus, Microsoft. Na Uniwersytecie Zielonogórskim aktualnie w ofercie rekrutacyjnej jest 20 kierunków o profilu praktycznym, m. in. administracja, biznes elektroniczny, ekonomia, energetyka, logistyka, ogrodnictwo, pielęgniarstwo, prawo itp. Prowadzone są rozmowy z firmami funkcjonującymi w strefach gospodarczych Zielonej i Góry i Nowej Soli w temacie uruchomienia studiów dualnych.

Studia dualne na AJP

Kierunki studiów inżynierskich prowadzone na Wydziale Technicznym Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim tj. informatyka, mechanika i budowa maszyn, energetyka oraz inżynieria bezpieczeństwa, realizują profil praktyczny, co związane jest z obecnością w procesie

kształcenia firm otoczenia społeczno – gospodarczego. Potrzebę takiej współpracy i jej wysoką ocenę potwierdzają raporty zespołów wizytujących kierunki prowadzone na Wydziale przez Polską Komisję Akredytacyjną. Od najbliższego roku akademickiego tj. 2018/2019 formy współpracy Uczelni z zakładami pracy ulegają poszerzeniu. Dzięki zaangażowaniu Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Lubuskiego Klastra Metalowego 21 marca 2018 r. na Wydziale Technicznym odbyło się spotkanie z przedstawicielami ponad trzydziestu firm z regionu lubuskiego, które wyraziły chęć współpracy w zakresie prowadzenia studiów dualnych. Dla przyszłych studentów oznacza to możliwość uczestnictwa w studiach, prowadzonych w bardzo ścisłej współpracy z przedsiębiorstwami, których podstawową cechą jest połączenie studiowania z pracą zawodową studenta – stażem w zakładzie pracy.

Stypendia medyczne – powiązanie z rynkiem pracy w regionie

Z uwagi na występujący od kilku lat znaczący niedobór lekarzy specjalistów na terenie województwa lubuskiego, Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął uchwałę dotyczącą wsparcia materialnego dla studentów kierunku lekarskiego, jako działanie konieczne, mające na celu pozyskanie młodego personelu lekarskiego. Pomoc materialna adresowana jest do studentów szkół wyższych, mających siedzibę na terytorium Polski i uprawnionych do prowadzenia kształcenia na kierunku lekarskim. Studenci w zamian za przyznaną pomoc pieniężną zadeklarują, że niezwłocznie, lecz nie później niż rok po ukończeniu studiów i odbyciu stażu podyplomowego, podejmą zatrudnienie jako lekarz w wymiarze pełnego etatu w podmiocie leczniczym, dla którego podmiotem tworzącym jest Województwo Lubuskie, w którym Województwo Lubuskie posiada udziały lub w podmiocie współpracującym z uczelnią medyczną. Student co najmniej III roku może ubiegać się o stypendium w wysokości 2 tys. zł przez okres 9 miesięcy. Województwo przeznaczyło na ten cel w 2018 roku 900 tys. zł. Na lata 2019-2020 w Wieloletniej Prognozie Finansowej zapisano kolejne 2 mln zł na ten cel.

Modernizacja szkolnictwa zawodowego

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego realizuje w latach 2016-2022 r., projekt pt.: *Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT, finansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020*. Wartość projektu wynosi około 173 mln zł. Celem jest modernizacja oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Uczniowie i nauczyciele szkół prowadzących ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe na terenie całego województwa lubuskiego tj. prawie 17,5 tys. uczniów i ponad pięciuset nauczycieli weźmie udział w projekcie, w ramach staży, kursów, szkoleń i doradztwa zawodowego. Lubuskie uczelnie zaangażowane są jako partner w wielu działaniach.

4. SYSTEM REALIZACJI (ZARZĄDZANIE, WDRAŻANIE, FINANSOWANIE I MONITOROWANIE)

Z uwagi na konieczność zaangażowania w realizację kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego wielu podmiotów tj. przedstawicieli uczelni, samorządów terytorialnych, instytucji otoczenia biznesu, uzasadnione jest przekształcenie Grupy roboczej pracującej nad opracowaniem przedstawianego dokumentu w stałą strukturę funkcjonującą przy Marszałku Województwa Lubuskiego pn. Lubuski Zespół ds. Szkolnictwa Wyższego (LZSZW). Jego zadaniem będzie koordynacja przedsięwzięć podejmowanych na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego w ramach przyjętych kierunków m.in. zbieranie informacji na temat prowadzonych działań, ich ocena i wypracowanie rekomendacji dotyczących tempa, efektywności ich realizacji oraz składanie propozycji nowych rozwiązań. Powinien on zbierać się co najmniej raz w roku. Efekt pracy w postaci raportu monitorującego powinien zostać przedstawiony organom odpowiednich władz (uczelni, samorządu terytorialnego, IOB).

Działania określone w ramach opracowanego dokumentu wskazującego kierunki rozwoju podejmowane będą przez poszczególne podmioty zgodnie z właściwymi kompetencjami i ustaleniami w ramach prac LZSZW. Wskazane jest opracowywanie wspólnego dokumentu w postaci rocznego planu działań.

Pieczę nad całością prac w formie zinstytucjonalizowanej bądź regularnych spotkań sprawować będzie Zarząd Województwa Lubuskiego z Marszałkiem stojącym na jego czele wraz z rektorami lubuskich uczelni oraz prezydentami miast, w których siedziby mają uczelnie wyższe.

Finansowanie działań odbywać się będzie w ramach ustaleń budżetów rocznych i Wieloletnich Prognoz Finansowych budżetów samorządów terytorialnych zaangażowanych w rozwój szkolnictwa wyższego, budżetów uczelni wyższych, włączenia w partycypację finansową przedsiębiorstw, wykorzystania środków z budżetu państwa (głównie MNiSW, NCN, NCBR) oraz pozyskiwania środków unijnych. Część działań wymagać będzie montażu finansowego z wielu źródeł.

Monitorowanie realizacji celów określonych w ramach kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego odbywać się będzie wielotorowo, corocznie. Konieczna będzie analiza zmian w sytuacji uczelni wyższych, opis podjętych w danym roku działań i określenie trendów zmian w przyjętych wskaźnikach. Należy mieć jednak na uwadze, że wskaźniki przyjęte w programie

mają charakter ramowy i mogą podlegać zmianie w wyniku dostępności danych. Wskazane jest także analizowanie możliwości wprowadzenia dodatkowych wskaźników, mogących ułatwić monitorowanie rozwoju szkolnictwa wyższego. Efektem monitorowania będzie coroczny raport przyjmowany przez LZSZW i przekazywany odpowiednim organom władz województwa, miast i uczelni.

Projekt dokumentu został wypracowany w ramach Grupy Roboczej ds. opracowania kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim

Udział w pracach Grupy wzięli reprezentanci:

Ze strony uczelni:

Uniwersytetu Zielonogórskiego: dr hab. inż. prof. UZ Andrzej Pieczyński Prorektor ds. Rozwoju oraz dr hab. prof. UZ Maria Zielińska z Instytutu Socjologii

Akademii im. Jakuba z Paradyża: mgr Roman Gawroniak Kanclerz

Wydziału Zamiejscowego Kultury Fizycznej AWF w Gorzowie Wielkopolskim: dr hab. Leszek Zguczyński Dziekan

Wydziału Zamiejscowego UZ w Sulechowie (do 1.09. 2017 PWSZ w Sulechowie) dr inż. Stanisław Pryputniewicz Prodziekan

Collegium Polonicum: dr hab. inż. prof. UAM Tadeusz Wallas Prorektor UAM ds. Collegium Polonicum, Agnieszka Brończyk Zastępca Dyrektora, Sylwia Cor

Łużyckiej Szkoły Wyższej im. J.B. Solfy w Żarach: dr Tadeusz Kowalski Dziekan Wydziału Studiów Społeczno-Ekonomicznych, dr inż. Marek Laskowski Rektor

Ze strony otoczenia społeczno-gospodarczego:

Urzędu Statystycznego: Roman Fedak Dyrektor, Krystyna Motyl Zastępca Dyrektora, Robert Wróbel Kierownik LOBR

Wojewódzkiego Urzędu Pracy: Łukasz Hudziak W-ce Dyrektor ds. Rynku Pracy i Doradztwa Zawodowego oraz Edwin Gierasimczyk Naczelnik Wydziału Programów i Analiz Rynku Pracy

Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Parku Naukowo - Przemysłowego sp.z o.o.: Dariusz Przybyłek Prezes Zarządu

Zachodniej Izby Przemysłowo-Handlowej: Roman Mizerny W-ce Prezes ZIPH

Ze strony Miasta Gorzów Wielkopolski:

Wydziału Edukacji: Agnieszka Beszczyńska

Ze strony Miasta Zielona Góra:

Wydziału Oświaty i Spraw Społecznych: Lidia Gryko, Zastępca Naczelnika

Ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego:

Departament Infrastruktury Społecznej: Izabela Kumor-Pilarczyk Zastępca Dyrektora, Grażyna Dobroczyńska Kierownik Wydziału Edukacji, Agnieszka Misiaszek, Renata Piosik

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego: Andrzej Wojnakowski Zastępca Dyrektora

Departament Zarządzania Regionalnym programem Operacyjnym: Małgorzata Mizera-Wołowicz Zastępca Dyrektora, Bartłomiej Kobiernik, Adrian Mirosławski, Tomasz Przybyła

Departament Zdrowia: Mirosława Dulat Zastępca Dyrektora

Pełnomocnik ds. Koordynacji Programu Młodzi On Life: Katarzyna Kozińska

Koordynacją prac i redakcją dokumentu zajmował się Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego: Maciej Nowicki Dyrektor Departamentu, Magdalena Balak-Hryńkiewicz Zastępca Dyrektora, Radosław Wróblewski Zastępca Dyrektora, Paweł Makuch

Załącznik nr 1 do dokumentu pn.

*Kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego
w województwie lubuskim do roku 2030*

DIAGNOZA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
UCZELNIE	5
STUDENCI	8
KADRA AKADEMICKA	19
KIERUNKI STUDIÓW	23
SFERA B+R	29
STUDENCI NA RYNKU PRACY	34
SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE	39
WSPARCIE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	43
PODSUMOWANIE	49

WSTĘP

Wyzwania rozwoju regionalnego związane ze zmianami demograficznymi dotyczą wielu sfer. Jedną z nich jest edukacja na poziomie wyższym i funkcjonowanie szkół wyższych w regionie. Szkolnictwo wyższe jest jednym z tzw. „miękkich” czynników rozwoju regionalnego, tworząc kapitał ludzki wysokiej jakości. Ponadto szkoły wyższe bezpośrednio (jako pracodawcy) oraz pośrednio (dostarczyciele wykwalifikowanych kadr), oddziałują na rynek pracy. Nie bez znaczenia jest także zaplecze infrastrukturalne uczelni wyższych, w tym w sferze B+R. Podstawą funkcjonowania i rozwoju uczelni wyższych w danym regionie pozostaje przede wszystkim liczba studentów będąca ważnym wskaźnikiem wykorzystywanym w ocenie poziomu konkurencyjności regionów. Równie ważnym czynnikiem jest poziom naukowo-dydaktyczny warunkowany przez kadre i ofertę studiów oraz dobrze wyposażoną bazę naukowo-dydaktyczną. Coraz większego znaczenia nabiera poziom umiędzynarodowienia uczelni.

Samorząd województwa w listopadzie 2016 r. zlecił przeprowadzenie badań wśród młodzieży, za pośrednictwem medium najpowszechniejszego wśród młodych osób, czyli internetu. Wyniki badań pokazały¹, że matura i studia są dla młodych ważne. Część respondentów zamierza łączyć studia z pracą. Większość, która wzięła udział w badaniach wskazywała, że lubuskie uczelnie nie mają atrakcyjnych kierunków studiów, a dla przeważającej części studia w dużym mieście są atrakcyjnym pomysłem i prestiż uczelni ma tutaj zasadnicze znaczenie.

Rozpoznanie sytuacji lubuskich uczelni wyższych w formie raportu diagnostycznego wskazującego na główne wyzwania, zagrożenia czy potencjały pozwoliło na planowanie działań mających na celu rozwój szkolnictwa wyższego w regionie i promocję lubuskich uczelni, czego efektem byłoby zatrzymanie młodzieży w regionie oraz przyciąganie studentów spoza regionu.

Diagnoza obejmuje zmiany jakie zaszły na uczelniach lubuskich w latach 2006-2016, dotyczące liczby studentów, kadry naukowo-dydaktycznej, oferty kierunków studiów, sfery B+R. Analizie poddano m.in. różne formy studiowania, zarówno studentów studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, a także studiów doktoranckich i podyplomowych. W opracowaniu wykorzystano kilka źródeł danych. Ogólna charakterystyka szkolnictwa wyższego została przeprowadzona na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Ponadto wykorzystano dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) oraz uczelni wyższych. Porównano dane w czasie oraz pokazano sytuację szkół wyższych na tle innych regionów i średniej krajowej.

Opracowanie raportu diagnostycznego stanowiło pierwszy etap przygotowania dokumentu dotyczącego kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego. Opis stanu wyjściowego,

¹ Raport szczegółowy z wykonania pilotażowego badania znajomości wybranych założeń polityki młodzieżowej województwa lubuskiego, Konfrontuj Sp. z o. o na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego, Zielona Góra 2017.

obejmującego potencjały, bariery, wyzwania pozwala na zaplanowanie w dalszym etapie celów rozwojowych w obszarze szkolnictwa wyższego wraz z zestawem narzędzi wdrażających.

Istotnym motywem przeprowadzenia diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim jest także podjęcie przez rząd w 2016 r. prac nad reformą szkolnictwa wyższego, która ma zmienić warunki funkcjonowania i finansowania. Trzy niezależne zespoły pracowały nad założeniami do nowej ustawy, przedstawiając szereg pomysłów². Projekt ustawy opublikowany we wrześniu 2017 r. spotkał się z szeregiem, uwag. Szczególnie niepokojące były zapisy dotyczące przyszłej roli uczelni regionalnych. W związku z tym małe i średnie uczelnie utworzyły Sieć Małych i Średnich Publicznych Uczelni Akademickich (łącznie 25 szkół wyższych), które pod przewodnictwem Uniwersytetu Zielonogórskiego prowadziły dialog na rzecz rozwiązań prawnych umożliwiających ich rozwój.

Uwarunkowania demograficzne, sytuacja społeczno-gospodarcza oraz nowe zapisy prawne, mogą determinować rozwój lubuskich uczelni w najbliższej przyszłości, a tym samym oddziaływać na rozwój regionu.

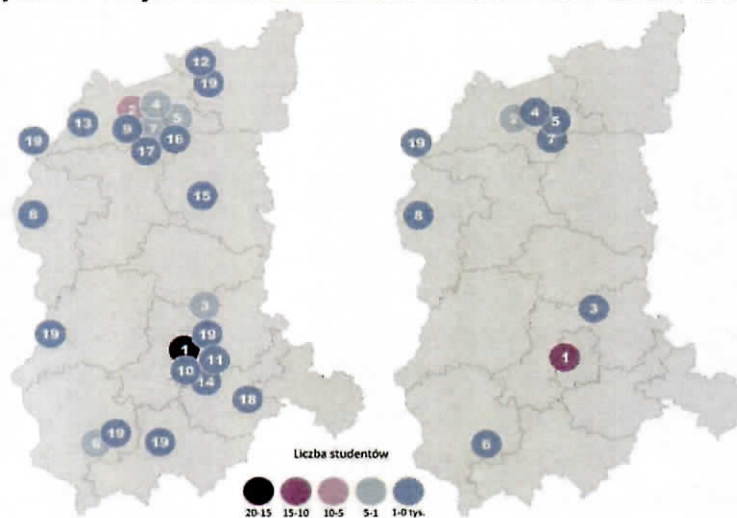
² *Ustawa 2.0 – prezentujemy pomysły zwycięzców*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Internet: <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/ustawa-2-0-prezentujemy-pomysly-zwyciezcow.html>, 8.02.2017.

UCZELNIE

Na przestrzeni ostatniej dekady znacząco zmieniła się w regionie lubuskim mapa placówek edukacyjnych, kształcących na poziomie wyższym. Liczba rodzimych, publicznych szkół wyższych w województwie lubuskim utrzymuje się na stałym poziomie, natomiast liczba placówek zamiejscowych oraz uczelni niepublicznych znacząco spadła (por. rys.1). Według danych GUS w 2017 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 8 szkół wyższych.³

Spadek liczby placówek zamiejscowych i uczelni niepublicznych jest mocno związany ze spadkiem liczby studentów, szczególnie studentów studiów niestacjonarnych.

Rys. 1. Uczelnie wyższe w województwie lubuskim w latach 2006-2010 i w 2017 r.

- 1 Uniwersytet Zielonogórski
- 2 Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp. (do 2015 r. - PWSZ)
- 3 Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu Zielonogórskiego w Sulechowie (do 1.09.2017 - PWSZ)
- 4 Uniwersytet Szczeciński - Zamiejscowy Wydział w Gorzowie Wlkp.
- 5 Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Gorzowie Wlkp.
- 6 Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach
- 7 Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wlkp.
- 8 Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu - Collegium Polonicum w Słubicach
- 9 Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wlkp.
- 10 Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Jana Pawła II w Zielonej Górze
- 11 Akademia Ekonomiczna w Poznaniu Filia w Zielonej Górze
- 12 Akademia Rolnicza w Szczecinie - Terenowy Ośrodek Dydaktyczny w Strzelcach Krajeńskich
- 13 Wyższa Samorządowa Szkoła Zawodowa w Kamieniu Małym
- 14 Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu - Punkt Konsultacyjny w Zielonej Górze
- 15 Akademia Rolnicza w Szczecinie - Terenowy Ośrodek Dydaktyczny w Bobowicku
- 16 Politechnika Szczecińska-Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Gorzowie Wlkp.
- 17 Akademia Medyczna w Poznaniu -Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Gorzowie Wlkp.
- 18 Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie -Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Nowej Soli
- 19 Pozostałe (5 w tym filia Łużyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Żarach)

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

³ Dane GUS nie uwzględniają Seminarium w Paradyżu i Instytutu Filozoficzno-Teologicznego im. E. Stein w Zielonej Górze. Od 1.09.2017 r. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie stała się Wydziałem Zamiejscowym UZ.

Największą uczelnią w województwie, biorąc pod uwagę liczbę studentów, kadry, liczbę kierunków, jest Uniwersytet Zielonogórski (UZ). Powstał on 1 września 2001 r. na bazie połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego oraz Politechniki Zielonogórskiej (wcześniej Wyższa Szkoła Inżynierska). Uczelnia znajduje się w elitarnej grupie uniwersytetów klasycznych, tak zwanych bezprzymiotnikowych.

Z początkiem 2017 r. Uniwersytet Zielonogórski i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie (WSZS) podjęły decyzję o połączeniu, poprzez przekształcenie uczelni w Sulechowie w Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu⁴. Połączenie z dniem 1. 09.2017 spowodowało, że w podregionie zielonogórskim funkcjonuje jedna duża uczelnia publiczna.

Największą uczelnią w Gorzowie Wielkopolskim jest Akademia im. Jakuba z Paradyża (AJP), która od roku akademickiego 2016/2017 zmieniła status, wcześniej będąc Państwową Wyższą Szkołą Zawodową. W Gorzowie Wielkopolskim działają także: Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu, Zamiejscowy Wydział Ekonomiczno-Społeczny Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim (WSB).

W Słubicach działa Collegium Polonicum (CP) jako wspólna jednostka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Uczelnia jest formą współpracy transgranicznej w dziedzinie badań i dydaktyki. Odpowiedzialność za tę placówkę naukową, zgodnie z Umową⁵ z 2 października 2002 roku, spoczywa jednocześnie na Rzeczypospolitej Polskiej i Kraju Związkowym Brandenburgii.

Aktualnie trwają prace nad utworzeniem w Collegium Polonicum wspólnego dla UAM oraz UE Viadrina międzynarodowego wydziału. Byłby to pierwszy tego typu wydział w Europie.

W miastach województwa, posiadających funkcje ponadlokalne działają niepubliczne szkoły, tj.: Łużycka Szkoła Wyższa im. J. B. Solfy z siedzibą w Żarach (ŁSW) oraz Wyższa Szkoła Zawodowa (WSZ) w Kostrzynie n/Odrą.

Ponadto poza systemem szkół podległych Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego działają: Seminarium Duchowne w Paradyżu i Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. E. Stein w Zielonej Górze.

W XVII Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy 2016⁶, w którym oceniano 90 uczelni akademickich, Uniwersytet Zielonogórski uplasował się w szóstej dziesiątce zestawienia (miejsca 51-60). Do mocnych stron uczelni według rankingu należą potencjał naukowy i efektywność, do słabszych prestiż i umiędzynarodowienie. Do kierunków studiów najwyższej sklasyfikowanych należą elektrotechnika, matematyka, elektronika i telekomunikacja, fizyka i astronomia. Druga co do wielkości lubuska uczelnia, czyli AJP prawdopodobnie z uwagi na przekształcenie nie została ujęta w 2016 r. ani w rankingu uczelni akademickich, ani w rankingu wyższych szkół zawodowych. W 2015 r. została sklasyfikowana na 6 miejscu wśród

⁴ Połączenie UZ i PWSZ, Internet: <http://tv.uz.zgora.pl/index.php?poczenie-uz-i-pwsz>, dostęp: 23.02.2017.

⁵ Umowa zawarta między Ministerstwem Nauki, Badań i Kultury Kraju Związkowego Brandenburgii a Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie Collegium Polonicum w Słubicach z dnia 2 października 2002 r.

Strona internetowa http://www.cp.edu.pl/pl/o_nas/Umowa_Vertrag_CP.pdf, dostęp: 21.04.2017

⁶ Strona internetowa rankingu: <http://www.perspektywy.pl/RSW2016/>

szkół zawodowych, a o jej pozycji zaważyły warunki kształcenia i siła naukowa. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie została sklasyfikowana na 18 miejscu wśród szkół zawodowych. Jej najmocniejszą stroną są warunki kształcenia, które oceniono najwyżej spośród wszystkich szkół wyższych zawodowych znajdujących się na pierwszych dwudziestu pozycjach.

W rankingu nie jest ujmowane Collegium Polonicum, które nie stanowi samodzielnego podmiotu i funkcjonuje jako placówka wspólna dwóch partnerskich uniwersytetów.

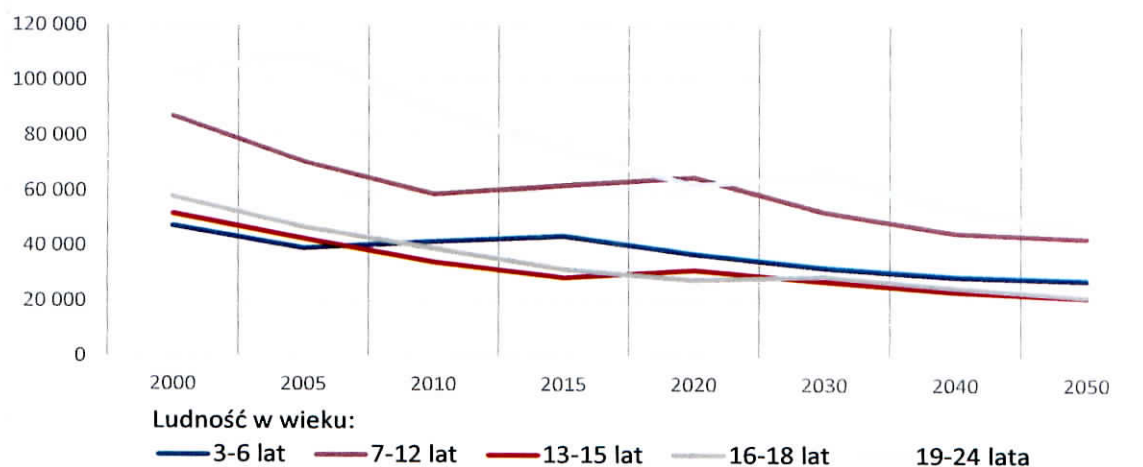
Podsumowanie:

- ✓ spadek liczby placówek edukacji wyższej, głównie filii uczelni spoza regionu i jednostek zamiejscowych
 - ✓ likwidacja oferty dydaktycznej uczelni niepublicznych kształcących odpłatnie w trybie stacjonarym
 - ✓ silna uczelnia w podregionie zielonogórskim, rozproszenie kilku jednostek w Gorzowie Wielkopolskim
-

STUDENCI

Spadek liczby ludności w grupie wiekowej od 19 do 24 roku życia rozpoczynającej naukę na studiach wyższych w województwie lubuskim w stosunku do roku poprzedniego zanotowano już w 2005 r.⁷ Analiza danych w okresach pięcioletnich, począwszy od 2000 r. wskazuje na postępujący spadek liczby ludności w tej grupie wiekowej (por. rys. 2). Jednocześnie prognozy do 2050 r. zakładają dalszy spadek, o 50%, w stosunku do 2010 r. Nadchodzące zmiany demograficzne są najistotniejszym z uwarunkowań zewnętrznych mających wpływ przede wszystkim na przyszły rozwój i poziom finansowania szkolnictwa wyższego w Polsce.

Rys. 2. Liczba ludności wg edukacyjnych grup wiekowych w województwie lubuskim

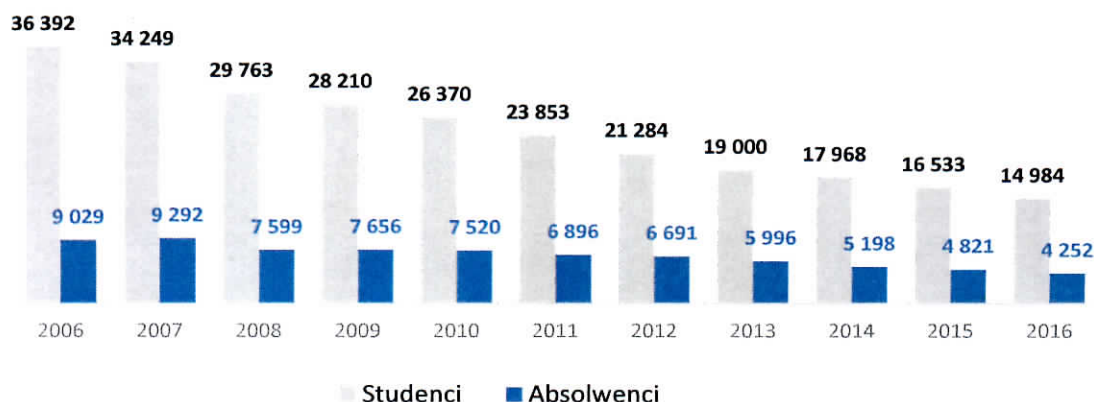
Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

Z danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego (rys. 3) wynika, że liczba studentów w województwie lubuskim w latach 2006-2016 spadła o około 59%, tj. z poziomu blisko 36,4 tys. studentów w 2006 r. do około 15,0 tys. w 2016 r. Liczba absolwentów również spadła z 9 tys. w 2006 r. do 4,3 tys. w 2016 r., tj. o około 53%. W roku 2016/2017 ogółem w tzw. placówkach macierzystych, czyli w szkołach wyższych, których siedziba znajduje się na terenie województwa lubuskiego, kształciło się około 13,7 tys. studentów⁸.

⁷ Liczba ludności w omawianej grupie wieku rosła do 2004 r. (do poziomu 110142 osoby), a począwszy już od 2005 r. wykazywała tendencję spadkową (utrzymującą się w kolejnych latach).

⁸ Dane za rok akademicki 2016/2017: Spada liczba studentów w województwie lubuskim. Informacja prasowa, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Zielona Góra 6.03.2017.

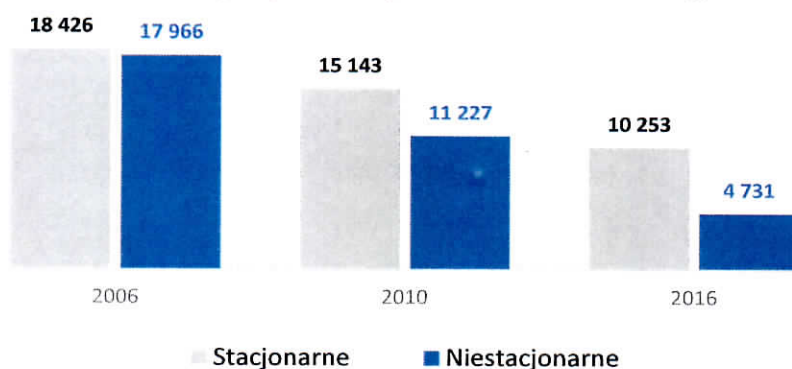
Rys. 3. Studenci i absolwenci szkół wyższych w województwie lubuskim (łącznie z cudzoziemcami)

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

Duże zainteresowanie studiami w województwie lubuskim w zasadzie do 2007 r., w którym liczba studentów przekraczała 34 tys., można tłumaczyć kilkoma czynnikami. Wśród nich ważne miejsce zajmują czynniki demograficzne, w tym większa populacja osób młodych w wieku 19-24 lata, tj. potencjalnych studentów. Należy jednak zwrócić także uwagę na wysoką liczbę studentów studiów niestacjonarnych w pierwszej dekadzie XXI w., co wiązało się m.in. z uzupełnianiem studiów wyższych z uwagi na zmieniające się wymogi na stanowiskach pracy lub też z chęci poprawy swojej sytuacji na rynku pracy czy konieczności łączenia studiowania i pracy. Według danych widocznych na wykresie nr 4 w 2006 r. było blisko 18,5 tys. studentów studiów stacjonarnych i około 18 tys. niestacjonarnych. W 2016 r. liczba studentów studiów stacjonarnych wyniosła około 10,3 tys., a niestacjonarnych nieco ponad 4,7 tys.

Rys. 4. Studenci szkół wyższych w województwie lubuskim wg form studiowania

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

Spadek liczby studentów przełożył się w większości na zmniejszenie popytu na studia finansowane ze środków prywatnych, tj. studiów niestacjonarnych na uczelniach publicznych oraz stacjonarnych i niestacjonarnych na uczelniach niepublicznych. Mniejsza łączna liczba

chętnych do studiowania oznacza bowiem większą dostępność studiów „bezpłatnych”, czyli opłacanych z publicznych pieniędzy. W uczelniach publicznych dochody z tzw. czesnego stanowią jednak tylko część przychodów, zaś w uczelniach niepublicznych są podstawowym źródłem finansowania działalności. Prowadzenie działalności w znacznej części zamiejscowych placówek uczelni wyższych nastawionych na studia niestacjonarne i uczelni niepublicznych stało się nieopłacalne w sytuacji braku zainteresowania studentów.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011 odsetek osób w województwie lubuskim z wykształceniem wyższym wyniósł 14,4% i w porównaniu z 2002 r. zwiększył się o ponad 6% (tj. z poziomu 8,2%). W 2011 r. 127,8 tys. osób posiadało ukończone studia wyższe ze stopniem naukowym doktora, z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym, z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty. Natomiast w 2002 r. liczba takich osób wyniosła 69,7 tys., co oznacza zwiększenie tej zbiorowości w omawianym okresie o około 80%.⁹

Od lat 90-tych XX wieku, tj. od początku transformacji społeczno-gospodarczej panowało przekonanie, że studia wyższe zapewniają lepszą pracę. Zwiększanie się liczby osób z wyższym wykształceniem oraz rynek pracy stopniowo weryfikowały to założenie. Czynnikiem mogącym wpływać na liczbę studentów było także zniesienie obowiązkowej służby wojskowej, którą można było odroczyć poprzez studia, w tym także niestacjonarne. Rok 2008 był ostatnim, w którym ten obowiązek funkcjonował. Wśród przyczyn spadku liczby studentów można wymienić także emigrację młodych ludzi.

Uczelnią wyższą w województwie lubuskim, w której kształcą się najwięcej studentów jest Uniwersytet Zielonogórski (por. tabl. 1). W roku akademickim 2016/2017 studiowało na nim ponad 11 tys. osób, z ogólnej liczby 15 tys. lubuskich studentów. Stanowiło to ponad 70% ogólnej liczby studentów w całym województwie. W tym samym roku akademickim na ogólną liczbę 4916 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, zdecydowana większość, bo prawie 72%, rozpoczęło studia w uczelniach lubuskich, w tym aż 57% podjęło studia na Uniwersytecie Zielonogórskim¹⁰.

Drugą pod względem liczby studentów lubuską uczelnią wyższą w roku akademickim 2016/17 była Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, w dalszej kolejności Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu, Collegium Polonicum w Słubicach oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie.

Z danych przekazanych przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, wynika, że w roku akademickim 2017/2018 ponownie spadła liczba studentów w województwie lubuskim, wynosząc ogółem 13234. Niewielki przyrost liczby studentów zanotowały w stosunku do poprzedniego roku akademickiego uczelnie prywatne z Gorzowa Wielkopolskiego, Kostrzyna nad Odrą i Żar. Na Uniwersytecie Zielonogórskim liczba studentów wg stanu na 30.XI.2017 r.

⁹ *Przegląd Regionalny 2013*, Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych w Zielonej Górze, Zielona Góra 2014, s. 54.

¹⁰ Dane przekazane przez prof. dr hab. inż. Magdalenę Graczyk, Prorektora ds. jakości kształcenia UZ.

wynosiła 10 767 studentów, co stanowiło ok. 81% ich liczby ogółem w regionie. Na AJP w Gorzowie Wielkopolskim studia w roku akademickim 2017/2018 rozpoczęło blisko 2 tys. studentów, tj. ok. 15% wszystkich studentów w województwie lubuskim.

Tabl. 1. Uczelnie wyższe i studenci w województwie lubuskim

Uczelnia	Studenci 2006/2007	Studenci 2010/2011	Studenci 2013/2014	Studenci 2015/2016	Studenci 2016/2017	Studenci 2017/2018
Akademia Im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (wcześniej PWSZ)	**5404	**3975	2505	1974	*2066	**1967
Zamiejskowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim AWFim. E. Piaseckiego w Poznaniu	*1414	*1109	738	601	*665	b.d.
Łużycka Szkoła Wyższa im. J. B. Solfy z siedzibą w Żarach	**1225	**787	245	247	**243	**294
PWSZ w Sulechowie	3137	1705	790	512	**380	-
Collegium Polonicum UAM, UE Vladina (tącznie)	*1260	*837	*940	755*	*581	b.d.
Uniwersytet Szczeciński Wydział w Gorzowie Wielkopolskim	**2624	**118	**295	300	b.d.	b.d.
Uniwersytet Zielonogórski	*18 325	*16 174	12 783	12 020	**11 036	**10767
Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim	**1082	**725.	41	128	**118	**135
Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą	-	**292	143	105	**64	**71

Źródło: Opracowanie Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego UMWL na podstawie danych systemu POL-on, MNiSW oraz *danych z uczelni i **Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

W podregionie zielonogórskim pozycja Uniwersytetu Zielonogórskiego jest dominująca. W podregionie gorzowskim jest znacząco mniej studentów. W Gorzowie Wielkopolskim poza Akademią im. Jakuba z Paradyża i niepubliczną Wyższą Szkołą Biznesu oraz niepubliczną Wyższą Szkołą Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą funkcjonowały wydziały zamiejskowe uczelni spoza regionu lubuskiego. Ponadto, jak wskazują przedstawiciele uczelni, w okresie przypadającym na czas rekrutacji widoczne są w Gorzowie Wielkopolskim także działania marketingowe dużych uczelni z sąsiednich województw: Uniwersytetu Szczecińskiego, Politechniki Koszalińskiej i Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Tabl. 2. Liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności

Jednostka terytorialna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
POLSKA	506	504	501	493	472	451	435	402	382	365	351
łódzkie	524	544	559	530	452	427	403	367	349	330	319
Mazowieckie	676	671	662	639	614	581	589	554	530	515	503
Małopolskie	621	631	642	643	635	622	605	564	545	524	500
Śląskie	435	425	414	403	391	368	344	314	294	277	264
Lubelskie	490	491	489	488	466	443	430	398	382	366	350
Podkarpackie	362	352	360	356	345	333	317	295	279	264	247
Podlaskie	444	442	444	456	441	424	391	352	322	300	288
Świętokrzyskie	430	401	390	376	357	331	302	266	239	214	198
Lubuskie	361	340	295	279	258	233	208	186	176	162	147
Wielkopolskie	511	521	512	497	476	462	442	413	391	382	365
Zach. pom.	490	467	462	450	416	392	363	336	308	283	265
Dolnośląskie	587	597	601	600	577	549	532	487	470	457	449
Opolskie	353	367	380	397	392	375	343	308	278	253	230
Kuj.-Pom.	419	414	407	411	403	390	366	332	312	297	285
Pomorskie	464	466	472	474	471	459	465	444	426	414	401
Warm.-Maz.	422	411	382	367	344	321	307	272	246	229	211

Źródło: Tablica wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 24.1.2017 r. na podstawie indywidualnych ustawień użytkownika.

Porównując dane województwa lubuskiego do innych województw i średniej dla Polski (wskaźnik porównawczy na 10 tys. ludności, tabl. 2) sytuacja regionu lubuskiego przedstawia się szczególnie niekorzystnie. W województwie lubuskim jest najmniej studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców i nastąpił największy ich spadek od 2006 r., tj. o 59%, a absolwentów blisko o 53% (tabl. 3).

Na przestrzeni lat 2006 - 2016 liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w województwie lubuskim systematycznie spadała z 361 do 147. Sąsiednie województwa, tj.: wielkopolskie, zachodniopomorskie i dolnośląskie również odnotowały spadek, jednak nie tak duży jak w regionie lubuskim. Interesujące jest porównanie województwa lubuskiego do podobnego pod względem liczby mieszkańców województwa opolskiego, w którym w 2006 r. odnotowywano mniejszą liczbę studiujących na 10 tys. ludności, tj. 353, a w roku 2016 pomimo spadku wskaźnik ten był znacznie wyższy niż w Lubuskiem, tj. 230. W województwie opolskim (wg systemu POL-on) działa 6 uczelni wyższych i liczba ta na przestrzeni lat jest stała.

Tabl. 3. Absolwenci szkół wyższych na 10 tysięcy ludności

Jednostka terytorialna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
POLSKA	103	107	110	114	123	128	126	118	110	103	95
Łódzkie	103	112	114	124	131	120	115	103	96	88	77
Mazowieckie	130	137	138	143	153	157	160	149	145	131	124
Małopolskie	105	114	117	126	145	164	167	161	156	149	144
Śląskie	92	96	96	94	105	111	105	97	91	85	74
Lubelskie	107	107	108	121	136	139	131	127	114	106	97
Podkarpackie	90	92	91	93	98	102	95	96	91	89	85
Podlaskie	90	97	114	100	124	127	122	117	101	91	79
Świętokrzyskie	110	112	99	98	100	111	110	103	81	78	64
Lubuskie	90	92	75	76	73	67	65	59	51	47	42
Wielkopolskie	102	110	116	126	135	134	128	121	114	110	98
Zach. pom.	99	100	100	102	115	109	101	91	85	77	70
Dolnośląskie	115	113	123	129	139	147	142	137	126	120	115
Opolskie	79	72	72	96	108	113	117	108	97	85	74
Kuj.-Pom.	94	95	96	102	104	110	111	103	95	84	78
Pomorskie	91	94	104	105	105	120	128	122	114	106	101
Warm.-Maz.	87	96	110	108	99	100	104	86	79	71	64

Źródło: Tablica wygenerowana w aplikacji STRATEG dnia 24.1.2017 r. na podstawie indywidualnych ustawień użytkownika.

Z symulacji przeprowadzonych w opracowaniach Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wynika, że prognozowany do 2020 r. spadek liczby studentów w wieku 18-24 nie zostanie zrównoważony wzrostem liczby kształcących się w wieku 25-65, co wynika z doświadczeń krajów Unii Europejskiej. Jest raczej mało prawdopodobne, że popularność kształcenia ustawicznego w najbliższych latach w Polsce wzrośnie tak znacznie, iż nasz kraj stanie się na tym obszarze europejskim liderem¹¹.

¹¹ Por. Piotr Ciżkowicz, *Trendy demograficzne a finansowanie szkolnictwa wyższego*, Forum Akademickie nr 7-8/2010, s. 36-38.

Tabl. 4. Uczestnicy studiów podyplomowych (do 2009 r. bez cudzoziemców, od 2010 r. łącznie z cudzoziemcami)

Jednostka terytorialna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
POLSKA	149 225	172 061	166 557	192 429	183 984	188 023	172 589	163 628	149 799	151 555	157 984
Dolnośląskie	12 556	14 208	14 814	16 185	14 554	14 198	12 566	11 409	11 445	11 434	11 575
Kuj.-Pom.	4 075	5 402	5 672	6 672	6 766	6 975	6 671	6 827	6 936	7 118	7 441
Lubelskie	7 255	8 416	6 941	11 389	9 065	9 405	8 199	6 958	6 326	5 863	6 288
Lubuskie	1 432	1 748	1 549	2 082	1 817	1 553	1 264	1 139	1 060	1 148	1 118
Łódzkie	7 783	8 686	7 266	8 643	9 336	9 845	8 483	8 208	6 771	7 113	7 430
Małopolskie	12 878	15 932	15 627	18 066	16 788	16 565	14 073	12 647	10 444	10 909	11 182
Mazowieckie	51 164	58 002	56 708	60 370	55 684	61 445	60 324	62 311	57 704	55 306	60 140
Opolskie	2 466	3 481	2 906	3 214	3 593	3 574	3 228	3 239	3 139	3 500	3 310
Podkarpackie	3 731	5 313	5 674	4 970	5 478	5 420	4 842	4 513	3 703	3 710	3 584
Podlaskie	1 872	2 903	2 181	4 085	3 897	3 387	2 905	2 429	1 934	1 932	1 937
Pomorskie	7 023	7 450	7 806	10 829	9 646	9 650	8 720	7 656	7 452	8 088	8 203
Śląskie	12 454	11 423	12 161	15 117	15 452	14 071	12 038	11 860	11 236	12 391	13 468
Świętokrzyskie	3 998	4 261	2 836	3 394	4 981	4 639	4 385	2 454	2 340	3 396	3 659
Warm.-Maz.	4 125	4 742	5 622	6 358	5 564	5 235	5 265	3 577	2 777	3 218	3 261
Wielkopolskie	10 497	13 991	13 097	14 346	14 817	14 517	12 944	12 372	11 568	11 432	11 461
Zach. pom.	5 916	6 103	5 697	6 709	6 546	7 544	6 682	6 029	4 964	4 997	3 927

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, Internet: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Potwierdzają to m.in. dane dotyczące studentów studiów podyplomowych. W okresie 2009-2016 liczba studentów studiów podyplomowych, zarówno w Polsce, jak i w województwie lubuskim była zróżnicowana, tj. do 2009 r. następował wzrost ich liczby, a następnie spadek i ponownie niewielki wzrost w 2015 oraz kolejny spadek w 2016 r. (porównaj tabl. 4). Najwięcej zanotowano ich w regionie lubuskim w 2009 r., ponad 2 tys. Dla porównania, we wspomnianym wcześniej województwie opolskim liczba studentów studiów podyplomowych w miarę systematycznie wzrastała i w 2016 r. wyniosła 3,3 tys.

Pozytywnym trendem w województwie lubuskim w dekadzie 2006-2016 jest wzrost liczby studentów studiów doktoranckich z 92 w 2006 r. do 338 w 2016 r. Jednak ich liczba prawdopodobnie spadnie z uwagi na wprowadzenie obowiązku zapewnienia wysokich stypendiów dla doktorantów, co wiąże się z obciążeniami dla uczelni. Studia doktoranckie w województwie lubuskim prowadzone są jedynie na Uniwersytecie Zielonogórskim (w 17 dyscyplinach).

Tabl. 5. Studenci studiów doktoranckich

Jednostka terytorialna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
POLSKA	30 678	30 675	31 269	34 266	36 761	39 387	42 295	43 358	43 399	43 177	43 181
Dolnośląskie	3 355	3 357	3 409	3 598	3 924	4 201	4 374	4 403	4 271	4 155	4 063
Kuj.-Pom.	899	920	978	1 111	1 149	1 144	1 149	1 198	1 231	1 290	1 273
Lubelskie	2 643	2 595	2 298	2 250	2 521	2 799	3 021	3 191	3 104	3 155	3 032
Lubuskie	92	99	102	96	116	114	164	191	241	318	338
Łódzkie	1 824	1 921	2 133	2 540	2 754	2 960	2 897	2 834	2 731	2 670	2 667
Małopolskie	4 117	4 070	4 270	4 782	5 342	5 821	6 258	6 629	6 779	6 810	6 814
Mazowieckie	8 448	8 434	8 463	9 328	9 686	10 243	11 470	11 503	11 168	10 840	10 859
Opolskie	329	331	340	341	373	388	468	548	670	687	713
Podkarpackie	158	237	295	348	370	394	424	503	511	565	581
Podlaskie	251	346	412	456	509	543	614	647	673	677	740
Pomorskie	1 587	1 766	1 723	1 881	2 040	2 189	2 380	2 638	2 903	2 969	2 986
Śląskie	2 751	2 634	2 682	2 960	3 202	3 433	3 470	3 489	3 495	3 486	3 565
Świętokrzyskie	46	13	56	87	123	162	279	341	372	418	445
Warm.-Maz.	195	236	279	410	430	567	658	652	642	645	653
Wielkopolskie	3 093	2 875	2 891	3 024	3 107	3 211	3 369	3 282	3 273	3 143	3 065
Zach. pom.	890	841	938	1 054	1 115	1 218	1 300	1 309	1 335	1 349	1 387

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS. Internet: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na Uniwersytecie Zielonogórskim kształciło się w 2016 r. zaledwie 60 studentów spoza Polski, a w AJP liczba ta wyniosła 37. Dla porównania w Opolu na Uniwersytecie Opolskim studiowało w tym czasie 619 studentów z zagranicy, a na Politechnice Opolskiej 300. W ostatnich latach w uczelniach lubuskich nie zanotowano znaczącego udziału studentów cudzoziemców w ogólnej liczbie studentów. Stanowili oni w 2016 r. w liczbie 227 zaledwie 1,5% wszystkich studentów w regionie lubuskim (por. rys. 5).

Szczególne sytuacja ma miejsce w Collegium Polonicum, które jest wspólną placówką naukowo-badawczą dwóch partnerskich uniwersytetów: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie n. Odrą (UEV). Liczba studentów cudzoziemców immatrykulowanych na UAM wyniosła w 2016 r. 124 osób (wg danych GUS, rys. 5)¹². Natomiast odsetek studentów cudzoziemców liczony łącznie ze studentami Uniwersytetu Europejskiego Viadrina w roku akademickim 2015/16 wyniósł prawie 47% (353 osób spośród 755 stanowili studenci obcokrajowcy), co stanowiło prawie 77% ogółu cudzoziemców studiujących w tym czasie w województwie lubuskim¹³. W roku akademickim 2016/17 studenci-cudzoziemcy Collegium Polonicum to ponad 51% studentów tej placówki (297 osób spośród 581).

W Polsce ogółem w 2016 r. studiowało 65,8 tys. osób z zagranicy, najwięcej w Warszawie; 19,9 tys., Krakowie: 8,1 tys., Lublinie: 6,2 tys. oraz we Wrocławiu 5,8 tys.¹⁴

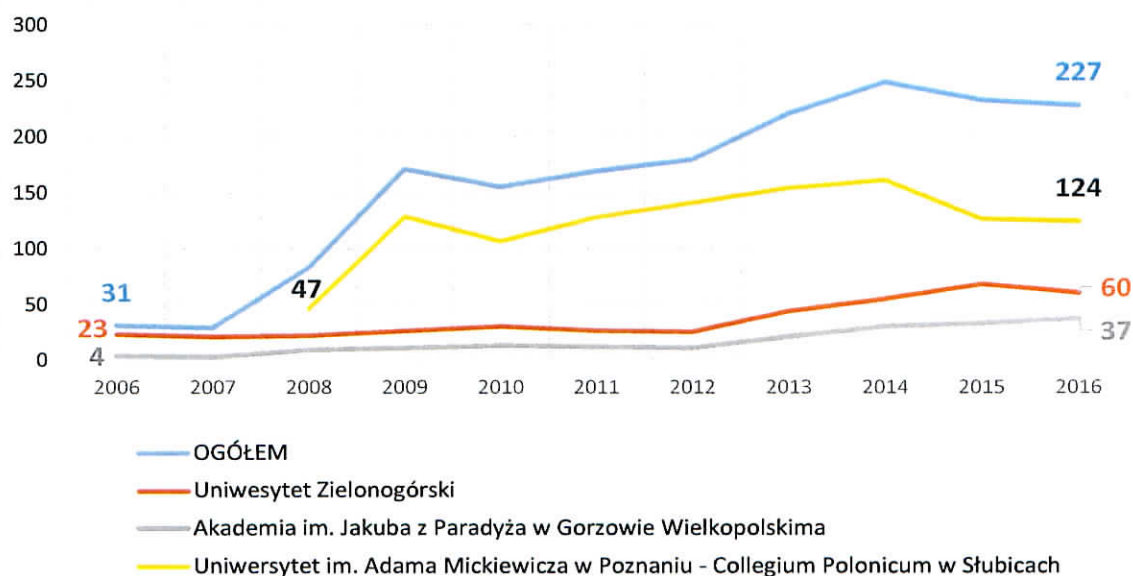
¹² GUS uwzględniła wyłącznie studentów immatrykulowanych na UAM.

¹³ Dane wg Collegium Polonicum.

¹⁴ Dane za Szkoły wyższe i ich finanse w roku 2016, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2017.

Stanowili oni 4,1% ogółu studentów w naszym kraju, a poziom umiędzynarodowienia wzrósł znacząco od 2007 r., kiedy wyniósł 0,6%. Procentowy wzrost wynika z jednej strony ze wzrostu liczby obcokrajowców, ale z drugiej również ze spadku ogólnej liczby studentów w Polsce. Najwięcej studentów cudzoziemców pochodzi z Ukrainy (ponad 50%), co ma związek z bliskością geograficzną, kulturową i sytuacją polityczną w tym państwie oraz ofertą uczelni¹⁵. Szczególnym zainteresowaniem studentów cudzoziemców cieszą się studia na uczelniach medycznych, np. na Uniwersytecie Medycznym w Lublinie studiowało w 2016 r. 1387 studentów cudzoziemców, na Uniwersytecie Medycznym w Poznaniu 978 studentów, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu kształcił 811 osób z zagranicy, Warszawski Uniwersytet Medyczny 743, Pomorski Uniwersytet w Szczecinie 665.¹⁶

Rys. 5. Studenci z zagranicy w województwie lubuskim w latach 2006-2016

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017 (dane dla Collegium Polonicum w tym zestawieniu nie uwzględniają studentów Uniwersytetu Viadrina).

Jednocześnie przeprowadzone badania wskazują na zróżnicowane motywy przyjazdu z zagranicy na studia do Polski. Jak podaje autor badań „Najczęściej pozostają one również w związku z późniejszymi planami podjęcia w Polsce pracy. Fakt ten powinien znaleźć odzwierciedlenie w działaniach służących zachęcaniu studentów zagranicznych do przyjazdu do Polski. Szczególnie ważne mogą się okazać z pozoru „miękkie” działania promocyjne potwierdzające korzyści wynikające ze studiowania w Polsce oraz utrwalające pozytywny wizerunek Polski zagranicą. W parze z nimi powinna iść atrakcyjna pod względem jakości

¹⁵ *W Polsce studiuje 57 119 studentów zagranicznych ze 157 krajów*, Fundacja Edukacyjna "Perspektywy, Internet: http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=2899:w-polsce-studiuje-57-119-studentow-zagranicznych-ze-157-krajow&catid=22&Itemid=119 (dostęp 15.02.2017)

¹⁶ *Dane za Szkoły wyższe i ich finanse....*

i kosztów oferta edukacyjna. Przekaz promocyjny powinien być sprofilowany ze względu na potrzeby i indywidualne cechy jego potencjalnych odbiorców – tak by maksymalizować skuteczność wykorzystywanych komunikatów.”¹⁷

W przyjętym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dokumencie pn. „Program Umiejdzynarodowienia Szkolnictwa Wyższego”¹⁸ wskazano, że poziom umiejdzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego należy do najniższych wśród krajów OECD. Wśród barier, które dotyczyć mogą także lubuskich uczelni wymienić można m.in. niedostateczną liczbę programów nauczania prowadzonych w języku angielskim na studiach wszystkich stopni, zbyt małą liczbę wybitnych zagranicznych naukowców wykładających na polskich uczelniach, niewiele programów wspólnych prowadzonych z zagranicznymi partnerami, niesprecyzowanie strategii umiejdzynarodowienia przez uczelnie, niską świadomość potrzeby wymiany międzynarodowej u kadry akademickiej i administracyjnej oraz wynikająca stąd słabość obsługi studentów obcokrajowców i międzynarodowych programów badawczych. Wśród zadań wyznaczonych dla uczelni znalazły się:

- tworzenie atrakcyjnej dla cudzoziemców oferty programowej,
- dostosowanie obsługi do potrzeb studentów zagranicznych i poszerzanie umiejętności kadry akademickiej,
- tworzenie systemu wspierającego udział pracowników uczelni w międzynarodowych programach naukowych,
- wspieranie studentów i kadry naukowej w wyjazdach za granicę oraz powrotach do Polski.

W bazie edukacyjnej oficjalnego rządowego portalu internetowego www.go-poland.pl skierowanego do studentów zagranicznych oferta obcojęzyczna przygotowana była w 2017 r. jedynie na Uniwersytecie Zielonogórskim¹⁹. W języku angielskim można studiować tylko następujące kierunki studiów informatyka i ekonometria, matematyka, fizyka oraz fizyka z astronomią. Ofertę obcojęzyczną, w języku niemieckim i angielskim posiada także Collegium Polonicum w Słubicach. Natomiast są uczelnie w Polsce, które mają przygotowane oferty studiów także w języku rosyjskim, a w Krakowie nawet ukraińskim.

Podsumowanie:

- ✓ niekorzystne prognozy demograficzne
- ✓ niska liczba i najniższy wskaźnik studiujących w regionie wśród polskich województw

¹⁷ R. Trzciński, *Zagraniczni studenci – czy potencjalni uczestnicy polskiego rynku pracy?* W: J. Konieczna-Salamatin (red.), *Imigranci o wysokich kwalifikacjach na polskim rynku pracy, raport z badań 2014-2015*, Wyd. ISEE i Fundacja „Nasz Wybór”, Warszawa 2015, s.208.

¹⁸ *Program Umiejdzynarodowienia Szkolnictwa Wyższego*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, strona internetowa ministerstwa:

http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2015_06/a6435263c76eeca0821221e6bd708ac.pdf

¹⁹ Portal internetowy www.go-poland.pl, http://www.go-poland.pl/studyfinder?field_area_tid=All&field_level_tid=All&field_language_tid=18&page=6

-
- ✓ silny spadek liczby studiujących, w tym dużo wyższy spadek liczby studentów niestacjonarnych
 - ✓ mała liczba studentów cudzoziemców na tle innych województw
 - ✓ wzrost liczby studentów doktorantów, jednak studia doktoranckie dostępne tylko na jednej uczelni w regionie
-

KADRA AKADEMICKA

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. prawo o szkolnictwie wyższym nauczycielami akademickimi są: pracownicy naukowo-dydaktyczni; pracownicy dydaktyczni; pracownicy naukowi; dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i naukowi są zatrudniani na stanowiskach: profesora zwyczajnego, profesora nadzwyczajnego, profesora wizytującego, adiunkta, asystenta. Pracownicy dydaktyczni są zatrudniani na stanowiskach: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora lub instruktora.

W kontekście nauczycieli akademickich operuje się tytułami zawodowymi, stopniami naukowymi i tytułami naukowymi. Stopniami naukowymi, zgodnie z ustawą z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki są stopnie doktora i doktora habilitowanego określonej dziedziny nauki w zakresie danej dyscypliny naukowej. Tytuł naukowy profesora nadawany jest przez prezydenta w oparciu o wnioski podstawowej jednostki organizacyjnej.

Dane statystyczne dla województwa lubuskiego wskazują na zmniejszanie się ogólnej liczby nauczycieli akademickich w latach od 2005/2006 do 2016/2017 (por. tabl. 6). Jednocześnie należy wskazać na wzrost liczby profesorów, w tym tzw. profesorów tytularnych oraz adiunktów²⁰.

Tabl. 6. Nauczyciele akademicy* w szkołach wyższych w województwie lubuskim

Wyszczególnienie	Rok akademicki				
	2005/2006	2010/2011	2014/2015	2015/2016	2016/2017
OGÓŁEM	1574	1415	1218	1189	1216
Profesorowie	349	329	349	366	380
w tym z tytułem naukowym profesora	79**	110	116	127	134
Docenci	-	39	22	17	12
Adiunkci	375	499	488	470	494
w tym ze stopniem naukowym dr hab.	27	15	22	14	12
Asystenci	493	194	129	111	123
Pozostali	357	354	230	225	208

*Nauczyciele zatrudnieni w pełnym wymiarze godzin w więcej niż jednej szkole wyższej wykazani zostali w każdym miejscu pracy; ** Bez szkół wyższych zawodowych.

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

Na tle kraju w województwie lubuskim występuje dobre nasycenie kadry osobami o najwyższych kwalifikacjach. Stosunek nasycenia kadry profesorską (w stosunku do liczby nauczycieli akademickich ogółem) w 2016 r. wyniósł 0,31 i był najkorzystniejszy w kraju, przy średniej w Polsce: 0,24 (por. tabl. 7 i 8). Korzystny był także wskaźnik nasycenia adiunktami.

²⁰ Na stanowisku adiunkta może być zatrudniona osoba ze stopniem naukowym doktora lub doktora habilitowanego.

Stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli akademickich pokazuje m.in. jakość kształcenia, poprzez dostępność nauczycieli akademickich dla studentów. W województwie lubuskim stosunek ilości studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego, tj. 12,3 był w 2016 r. niższy niż średnia krajowa wynosząca 14,1. Pod względem tego wskaźnika lubuskie plasowało się na 14. miejscu zestawienia klasyfikującego polskie województwa.

Należy wskazać, że Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wprowadza zmiany wskaźnika tzw. dostępności dydaktycznej - Student Staff Ratio SSR, który określa stosunek liczbowy kadry do studentów i doktorantów, tj. ile studentów i doktorantów przypada na jednego pracownika. Według Ministerstwa optymalna wartość wskaźnika SSR, wynosić będzie 1 do 11-13²¹ dla uczelni ogólnoakademickich. Wskaźnik ten jest ważną składową finansowania uczelni, jednak resort odstąpił od mechanizmu redukcji liczby studentów zaliczanych do podziału dotacji, dla których SSR jest poniżej 11. Złagodzone jednocześnie działanie wskaźnika dla uczelni, dla których SSR jest znacznie powyżej 13. Niemniej celem polityki w zakresie szkolnictwa wyższego jest ograniczenie masowości kształcenia i podniesienia jakości kształcenia.

Tabl. 7. Nasycenie kadrami akademickimi o najwyższych kwalifikacjach w 2016 r.

Wyszczególnienie	ilość profesorów/1 nauczyciela akademickiego	ilość adiunktów/1 nauczyciela akademickiego	ilość studentów*/1 nauczyciela akademickiego
POLSKA	0,24	0,42	14,12
Dolnośląskie	0,22	0,46	15,21
Kuj.-Pom.	0,28	0,41	14,15
Lubelskie	0,20	0,41	11,62
Lubuskie	0,31	0,41	12,32
Łódzkie	0,26	0,42	12,66
Małopolskie	0,21	0,44	13,25
Mazowieckie	0,26	0,43	15,75
Opolskie	0,29	0,39	15,22
Podkarpackie	0,26	0,31	17,41
Podlaskie	0,22	0,37	12,44
Pomorskie	0,25	0,38	15,90
Śląskie	0,23	0,47	13,96
Świętokrzyskie	0,28	0,37	14,44
Warm.-Maz.	0,26	0,42	12,57
Wielkopolskie	0,25	0,41	13,73
Zach. pom.	0,26	0,39	11,97

*Łącznie studentów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Źródło: Obliczenia własne Biuro Rozwoju Regionu UMWL na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

²¹ Gowin: nowy algorytm nie doprowadzi do zwolnień nauczycieli akademickich, 21.10.2016, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Internet: <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/gowin-nowy-algorytm-nie-doprowadzi-do-zwolnien-nauczycieli-akademickich.html>, dostęp 8.03.2017

Ze wskaźnikiem dostępności nauczycieli akademickich dla studentów związana jest kwestia wieloetatowości pracowników. Rozwiązania ograniczające wieloetatowość na uczelniach wyższych wprowadziła reforma szkolnictwa wyższego w 2011 r. Pracownik naukowo-dydaktyczny zatrudniony jest w jednej szkole wyższej jako podstawowym miejscu pracy. W przepisach ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym wskazano, że nauczyciel akademicki zatrudniony w uczelni publicznej może podjąć lub kontynuować zatrudnienie w ramach stosunku pracy tylko u jednego dodatkowego pracodawcy prowadzącego działalność dydaktyczną lub naukowo-badawczą. Podjęcie lub kontynuowanie takiego zatrudnienia wymaga uzyskania zgody rektora. Nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego nie więcej niż dwukrotnie, tj. do minimum kadrowego jednego kierunku jednolitych studiów magisterskich albo jednego kierunku studiów pierwszego stopnia oraz drugiego stopnia albo jednego kierunku studiów tylko pierwszego stopnia albo jednego kierunku studiów tylko drugiego stopnia. Innym natomiast problemem jest niski poziom wynagrodzeń pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy szukają sposobów dodatkowego zarobkowania poza uczelnią, co przekłada się na ich czas poświęcony dydaktyce i badaniom naukowym.

Tabl. 8. Liczba nauczycieli akademickich* ze stopniem naukowym lub tytułem naukowym, stan na 10.03.2017

Uczelnia	Liczba nauczycieli akademickich ogółem	Ze stopniem naukowym dr	Ze stopniem naukowym dr hab.	W tym z tytułem profesora
Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (dawniej PWSZ)	175	79	35	12
Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu	**53	**25	**10	**3
ŁUŻYCKA SZKOŁA WYŻSZA im Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach.	18	8	6	3
PWSZ w Sulechowie	47	29	2	1
Collegium Polonicum	b.d.	**19	**16	**9
Uniwersytet Zielonogórski	**927	**461	**197	**94
WSB w Gorzowie Wielkopolskim	11	4	-	-
WSZ w Kostrzynie n/Odrą	6	2	-	-

*Dane obejmują nauczycieli akademickich, dla których dana uczelnia jest podstawowym miejscem pracy.

** Dane przekazane przez uczelnie (UZ stan na 31.01.2017).

Źródło: Opracowanie własne UMWL na podstawie danych Systemu POL-on oraz danych uczelni.

Na lubuskich uczelniach zatrudnienie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora i doktora habilitowanego oraz tytułem naukowym profesora jest zróżnicowane (por. tabl. 8). Największy potencjał kadrowy posiada UZ, tj. pracuje na nim ponad 70% wszystkich pracowników naukowo-dydaktycznych w regionie lubuskim, w tym 70% wszystkich pracowników posiadających stopień doktora habilitowanego i 75% wszystkich profesorów tytularnych zatrudnionych w uczelniach lubuskich. W uczelniach w Gorzowie Wielkopolskim liczba kadry ze stopniami i tytułami naukowymi, w tym pracowników samodzielnych jest szacunkowo około czterokrotnie mniejsza.

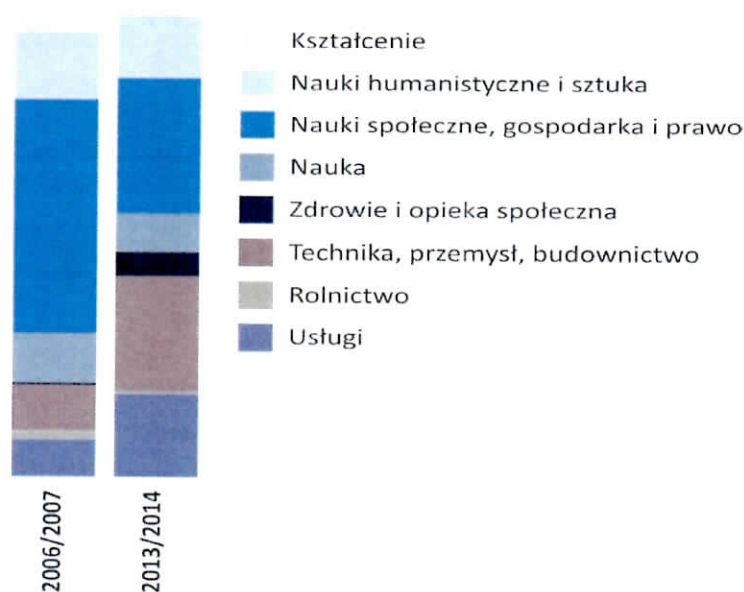
Podsumowanie:

- ✓ zmniejszenie ogólnej liczby nauczycieli akademickich
 - ✓ wzrost liczby profesorów tytularnych oraz adiunktów
 - ✓ stosunkowo korzystna ilość w regionie pracowników naukowych o najwyższych kwalifikacjach na tle kraju
 - ✓ wskaźnik tzw. dostępności dydaktycznej korzystniejszy niż średnia krajowa
-

KIERUNKI STUDIÓW

Z uwagi na zmiany Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji, trudno jest wprost porównać grupy kierunków studiów, które cieszyły się największą i najmniejszą popularnością na przestrzeni ostatniej dekady. W roku akademickim 2006/2007 najwięcej studentów w województwie lubuskim kształciło się na kierunkach w grupie „Nauki społeczne, gospodarka i prawo”, następnie: „Kształcenie” oraz „Nauki humanistyczne i sztuka” (por. rys. 6). Natomiast 5 lat później wyraźnie więcej studentów przybyło w grupach kierunków określonych jako „Technika, przemysł, budownictwo” oraz „Usługi”²². W roku akademickim 2016/2017 grupy kierunków „Biznes, administracja i prawo” oraz „Technika, przemysł, budownictwo” obejmowały łącznie ponad 42% wszystkich studentów (por. rys. 7). Trzecią popularną grupą kierunków było „Kształcenie”.

Rys. 6. Struktura studentów szkół wyższych w województwie lubuskim według grup kierunków studiów w latach 2006/2007 i 2013/2014^a

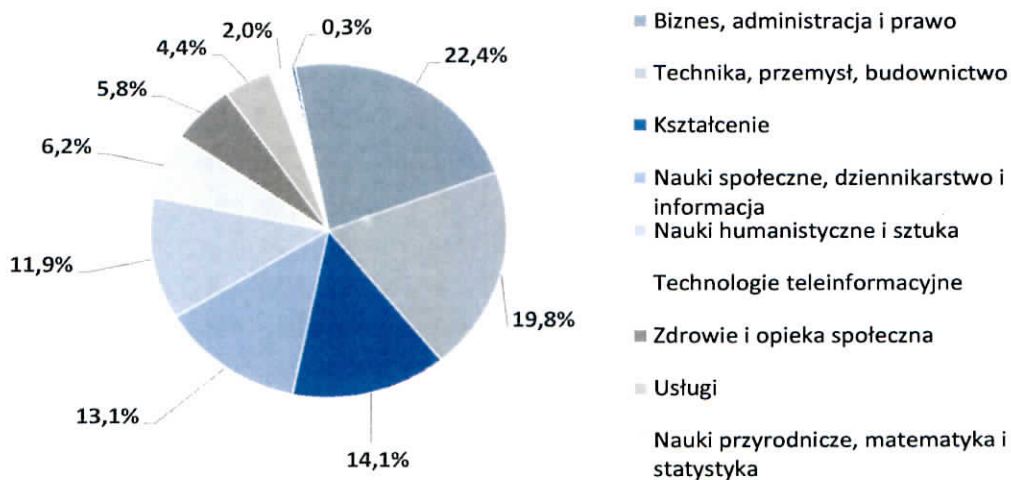

^a Zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji (ISCED'97).

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

²² W grupie „Usługi” zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji (ISCED'97) uwzględniono takie kierunki studiów jak: ochrona środowiska, inżynieria środowiska, turystyka i rekreacja. W grupie „Nauka” zaklasyfikowano takie kierunki jak: astronomia, matematyka, fizyka, informatyka, informatyka i ekonometria.

Rys. 8. Struktura studentów szkół wyższych w województwie lubuskim według grup kierunków studiów w latach 2016/2017 r.^b

^b Zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji (ISCED-F 2013).

Źródło: Opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na potrzeby diagnozy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, materiały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2017.

Głównym celem Deklaracji Bolońskiej, podpisanej 19 czerwca 1999 r. było stworzenie dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa, m.in. wspólnego modelu studiów, umożliwiającego odbywanie części studiów w innym kraju. W Polsce również powstał trójstopniowy model studiów dla większości kierunków, tj. licencjacki oraz inżynierski, magisterski oraz studia doktoranckie. Analiza oferowanych kierunków studiów na tych trzech poziomach pokazuje, że lubuskie uczelnie dysponują zróżnicowaną ofertą dydaktyczną.

Największą ofertą dydaktyczną studiów magisterskich i licencjackich w województwie lubuskim dysponuje **Uniwersytet Zielonogórski**. Na 12 Wydziałach 2016/2017 studenci mieli możliwość kształcenia się na 60 kierunkach²³, w ponad stu specjalnościach, w dziedzinach: humanistycznych, społecznych, ekonomicznych, przyrodniczych, ścisłych i technicznych, artystycznych. W ofercie dydaktycznej uczelni znajdują się od lat popularne kierunki jak m.in. ekonomia, zarządzanie, informatyka, budownictwo czy filologie oraz kierunki techniczne, które w Zielonej Górze mają długą tradycję (Wyższa Szkoła Inżynierska powstała w 1965 r.). Oferta jest systematycznie poszerzana o dalsze popularne kierunki studiów, m.in. prawo i psychologia (od 2014 r.) czy lekarski (od 2015 r.). W ofercie znajdują się kierunki mniej znane, jak coaching i doradztwo filozoficzne czy literatura popularna i kreacje światów gier.

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (dawniej PWSZ)²⁴ kształciła na 4 wydziałach na 14 kierunkach, w ramach których dostępnych jest 59 specjalności. W ofercie są kierunki licencjackie i magisterskie w systemie stacjonarnym, 26+

²³ Dane przekazane przez UZ.

²⁴ Dane przekazane przez uczelnię.

oraz niestacjonarnym o profilach akademickim i praktycznym. Oferowane kierunki obejmują obszary nauk humanistycznych, technicznych i społecznych. Dużym zainteresowaniem cieszą się kierunki techniczne, praktycznego wykorzystania narzędzi ekonomicznych, bezpieczeństwa narodowego, filologiczne. Każdego roku w ofercie uczelni pojawiają się nowe kierunki odpowiadające potrzebom absolwentów, np. w 2016 r. mechanika i budowa maszyn, studia magisterskie.

Collegium Polonicum²⁵ jest placówką uniwersytecką, będącą formą współpracy transgranicznej w dziedzinie badań i dydaktyki. Prowadzone są studia stacjonarne I i II stopnia. Najstarszym kierunkiem na studiach stacjonarnych, prowadzonym od roku akademickiego 1993/1994, jest prawo (studia jednolite magisterskie), kierunek wspólny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina. Na uczelni można było studiować w roku akademickim 2016/2017 ponadto takie kierunki jak: filologia polska jako obca, filologia, angielska, bezpieczeństwo narodowe, stosunki międzynarodowe, Intercultural Communication Studies EUV (w języku niemieckim oraz angielskim), Kultura i Historia Europy Środkowej i Wschodniej EUV (w języku niemieckim), Ochrona Europejskich Dóbr Kultury EUV (w języku niemieckim). Prowadzono kierunki wspólne z Uniwersytetem Europejskim Viadrina, tj. filologia, spec. germańska (w języku niemieckim) i kulturoznawstwo (w języku niemieckim oraz angielskim).

Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim²⁶ kształci przede wszystkim na kierunku wychowania fizycznego, studia I i II stopnia stacjonarne oraz niestacjonarne. Ponadto studiować można na kierunku fizjoterapia, od 2010 r. na studiach I stopnia i od 2016 r. na studiach II stopnia. W 2016 r. uruchomiono nowy kierunek dietetykę.

Zamiejscowy Wydział Społeczno-Ekonomiczny w Gorzowie Wielkopolskim to jeden z jedenastu wydziałów **Uniwersytetu Szczecińskiego**²⁷. Wydział posiada uprawnienia do prowadzenia studiów na kierunkach: administracja (studia I i II stopnia), ekonomia (studia II stopnia), finanse i rachunkowość (studia I stopnia, profil praktyczny), komunikacja medialna i wizerunkowa (studia I stopnia, profil praktyczny).

Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim²⁸ kształci na studiach I stopnia na kierunku zarządzanie.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie w roku akademickim 2016/2017 posiadała w swojej ofercie kierunki studiów I stopnia w zakresie takich kierunków jak: administracja, energetyka, ogrodnictwo, turystyka i rekreacja, technologia żywności i żywienie człowieka, gospodarka i zrównoważony rozwój²⁹. Po połączeniu z Uniwersytetem Zielonogórskim, studenci, którzy rozpoczęli studia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, otrzymają dyplom ukończenia uniwersytetu.

²⁵ Dane przekazane przez uczelnię. Kierunek „bezpieczeństwo narodowe” prowadzony był do roku 2017.

²⁶ Dane przekazane przez uczelnię.

²⁷ Internet: <http://www.gorzow.usz.edu.pl/o-wydziale.html>

²⁸ Dane z systemu POL-on.

²⁹ Dane systemu POL-on.

Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach koncentrowała swoją ofertę głównie wokół kierunków pedagogicznych³⁰ (studia pierwszego i drugiego stopnia). Ofertę poszerzono o studia licencjackie prowadzone na kierunkach bezpieczeństwo narodowe i logistyka.

Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą prowadzi kształcenie w trybie studiów niestacjonarnych. Uczelnia, wszystkim zainteresowanym podnoszeniem kwalifikacji, proponuje studia licencjackie (studia I stopnia) na dwóch kierunkach: ratownictwo medyczne i kosmetologia.³¹

Podsumowując kierunki studiów I i II stopnia na lubuskich uczelniach należy zwrócić uwagę na częściowe pokrywanie się oferty. Najczęściej powtarzającym się kierunkiem było bezpieczeństwo narodowe. Ten kierunek można było studiować na UZ, w Collegium Polonicum, Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Łużyckiej Szkole Wyższej. Do popularnych w ofercie kierunków należy również zarządzanie (UZ, WSB, AJP) oraz kierunki studiów związane z energetyką (UZ, AJP, PWSZ w Sulechowie), a także administracja i ekonomia.

Tabl. 9. Wykaz studiów doktoranckich na UZ w roku akademickim 2016/2017

Wydział	Kierunek	Liczba studentów
Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii	matematyka	11
Wydział Nauk Biologicznych	biologia	20
	ochrona środowiska	20
Wydział Fizyki i Astronomii	fizyka	11
	astronomia	12
Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska	budownictwo	14
	inżynieria środowiska	12
Wydział Mechaniczny	budowa i eksploatacja maszyn	7
	inżynieria produkcji	11
	automatyka i robotyka	7
Wydział Informatyki Elektrotechniki i Automatyki	elektrotechnika	9
	informatyka	8
Wydział Humanistyczny	historia	93
	literaturoznawstwo	32
	językoznawstwo	5
Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii	pedagogika	37
	socjologia	29
RAZEM		338

Źródło: Dane przekazane przez Uniwersytet Zielonogórski.

³⁰ Źródło: Oficjalna strona internetowa uczelni : <https://lwsh.pl/o-uczelni/#>, system POL-ON

³¹ Źródło: Oficjalna strona internetowa uczelni <http://www.wssz.pl/?mod=article&cID=132>

Studia doktoranckie w województwie lubuskim prowadzone są jedynie na Uniwersytecie Zielonogórskim, na 8 wydziałach (por. tabl. 9). Największym zainteresowaniem cieszą się studia na Wydziale Humanistycznym (historia, literaturoznawstwo) oraz na Wydziale Pedagogiki, Psychologii i Socjologii). Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim ma prawo nadawania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej. Na UZ 5 wydziałów w 7 dyscyplinach naukowych ma prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego.

Na rzecz jakości kształcenia na poziomie wyższym działa Polska Komisja Akredytacyjna (PKA). Jest ona niezależną instytucją, działającą na rzecz spełniania standardów jakościowych przyjętych dla szkolnictwa wyższego. PKA dokonuje obligatoryjnych ocen programowych i instytucjonalnych. Oceniana jest jakość kształcenia na kierunkach studiów, poziomach i profilach studiów wyższych (ocena programowa), a także – w ramach oceny instytucjonalnej – działalność podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni wyższych oraz jakość kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych (jeśli takie są prowadzone).

Skala ocen stosowanych przez PKA obejmuje: ocenę wyróżniającą (przyznaną na 8 lat), pozytywną (na 6 lat), warunkową (termin kolejnej oceny wskazywany jest w uchwale Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej) oraz ocenę negatywną.

Według bazy danych PKA ³² większość ocenionych kierunków w lubuskich szkołach wyższych w latach 2012-2017 otrzymało ocenę pozytywną, w tym wszystkie oceniane na UZ. Pozytywnie oceniono również „Informatykę” i „Zarządzanie” na AJP (wcześniej PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim), a także kierunek „Zarządzanie” w Wyższej Szkole Biznesu oraz „Wychowanie fizyczne” na Wydziale Zamiejscowym AWF w Gorzowie Wielkopolskim. Nieliczne kierunki w tych latach otrzymały ocenę warunkową, tj. „Pedagogika” w Łużyckiej Szkole Wyższej w Żarach oraz w 2012 roku „Ogrodnictwo” w PWSZ w Sulechowie (w 2013 roku ocena była już pozytywna). Natomiast ocenę negatywną otrzymało „Ratownictwo medyczne” w Wyższej Szkole Zawodowej w Kostrzynie. W 2011 r. ocenę wyróżniającą otrzymał kierunek informatyka na Uniwersytecie Zielonogórskim na Wydziale Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji. Jest to jedyny kierunek z taką oceną w województwie lubuskim. Ocena wyróżniająca daje możliwość uzyskania przez podstawową jednostkę organizacyjną dofinansowania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego zadań projakościowych (przez trzy lata).

Dodatkowym czynnikiem wzbogacającym ofertę dydaktyczną są możliwości wynikające z uczestnictwa w programie Erasmus, który umożliwia studentom i pracownikom akademickim zdobywanie doświadczenia, wiedzy oraz kompetencji społecznych poprzez poznanie zagranicznych środowisk akademickich.

Trzy uczelnie z województwa lubuskiego realizowały wyjazdy studentów i pracowników na uczelnie zagraniczne w perspektywie 2007-2013. W sumie przyznano kwotę około 291 złotych na 146 wyjazdów w obu grupach w roku akademickim 2013/14, co na tle

³²Polska Komisja Akredytacyjna, Baza ocen, Internet <http://www.pka.edu.pl/portfolio-item/baza-ocen/>, dostęp.: 15.03.2018.

innych regionów było niskim wynikiem³³. Najwięcej osób na uczelni zagraniczne wyjechało z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Liczba osób wyjeżdżających w ramach programu Erasmus nie przekraczała nawet 1% ogółu studiujących w województwie lubuskim. W perspektywie 2014-2020 kontynuowane są działania w dziedzinie edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu Erasmus+. Uniwersytet Zielonogórski w roku akademickim 2015/2016 współpracował w ramach Erasmus+ z dwudziestoma krajami, realizując wymianę pracowników na poziomie 62 osób, a studentów 56. Według danych przekazanych przez Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim uczelnia współpracuje z 18 uczelniami w 11 krajach. W ramach programu Erasmus+ roku 2015/2016 wyjeżdżało 33 pracowników i 6 studentów. W PWSZ w Sulechowie w roku akademicki 2013/2017 z programu skorzystało 2 studentów i 4 pracowników, a w roku akademickim 2015/2016 – 8 pracowników.

Podsumowanie:

- ✓ dane statystyczne wskazują na spadek popularności kierunków humanistycznych
- ✓ najwięcej studentów kształci się na kierunkach studiów związanych z biznesem, prawem, administracją oraz techniką, przemysłem i budownictwem
- ✓ zauważalny jest wzrost liczby studentów na takich kierunkach studiów jak zdrowie i opieka społeczna (m.in. można wskazać tutaj kierunek lekarski na UZ)
- ✓ ocena jakościowa studiów dokonywana przez PKA jest dla zdecydowanej większości kierunków studiów w województwie lubuskim pozytywna, ale tylko jeden kierunek, tj. informatyka na UZ ma ocenę wyróżniającą
- ✓ niski poziom umiędzynarodowienia pod względem wymiany kadrowej i studenckiej
- ✓ powtarzanie się niektórych kierunków studiów w ofercie lubuskich uczelni

³³ Erasmus, Lista uczelni posiadająca umowy na wymianę studencką lub/i pracowniczą w roku akademickim 2013/14, http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/2013_mob-sw_wnioski-zaakceptowane_www.pdf, dnia 15.06.2014.

Podstawowe dane i wskaźniki dotyczące działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej województwie lubuskim w latach 2010-2014 uległy poprawie, przy czym zazwyczaj najbardziej korzystne były w latach 2012 i 2013. Jednak województwo lubuskie należy do regionów o dosyć słabej pozycji innowacyjnej, biorąc pod uwagę wskaźniki statystyczne³⁵.

W 2015 r. nakłady na działalność badawczo-rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 88 zł, wobec średniej krajowej 470 zł. Województwo lubuskie wyróżnia najmniejsza w kraju liczba wynalazków zgłoszonych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej, które w okresie 2010-2014 stanowiły mniej niż 1% ogółu zgłoszonych wynalazków w kraju. Niewielki w skali kraju był także udział udzielonych patentów, który w latach 2010-2014 kształtował się na poziomie 0,8% ogółu udzielonych patentów w kraju. W województwie lubuskim w 2015 r. zgłoszono 61 wynalazków, a udzielono 23 patenty.

Sytuację porównawczą w Europie przedstawia raport Komisji Europejskiej Regional Innovation Scoreboard. Lubuskie w raporcie z roku 2017 umiejscowione zostało na 14. miejscu w kraju. Raport ten odnotowuje jednocześnie znaczną poprawę wskaźników innowacyjności w naszym regionie na przestrzeni lat 2011-2017 (pod tym względem zajmujemy 7. miejsce wśród polskich regionów).

W 2016 r. Zarząd Województwa przyjął **Program Rozwoju Innowacji**, w którym wyznaczono inteligentne specjalizacje regionu: Zielona Gospodarka, Zdrowie i jakość życia, Innowacyjny przemysł.

Prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych oraz określanie ich kierunków, współpraca z innymi jednostkami akademickimi i naukowymi, w tym zagranicznymi, w realizacji badań naukowych i prac rozwojowych, wspieranie badań naukowych prowadzonych przez młodych naukowców to, zgodnie z ustawą prawo o szkolnictwie wyższym ważne zadania uczelni. Komercjalizacja wiedzy, transfer nowoczesnych technologii i współpraca z przedsiębiorcami to niezwykle istotne aspekty funkcjonowania uczelni oddziałujące na rozwój regionalnej gospodarki.

Działalność innowacyjna, w tym we współpracy z przedsiębiorcami prowadzona jest na Uniwersytecie Zielonogórskim, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie i Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. Uczelnie te posiadają w swojej strukturze lub współtworzą instytucje sektora B+R.

³⁴ Informacje zawarte w podrozdziale pochodzą m.in. ze Sprawozdania z realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, przyjętego przez Sejmik Województwa Lubuskiego w dniu 16.05.2016 oraz uczelni wyższych i GUS.

³⁵ Por. Sprawozdanie z realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji za okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r., Załącznik nr 4 pn. raport nt. innowacyjności w województwie lubuskim w latach 2010-2014, przyjęte przez Sejmik Województwa Lubuskiego w dniu 16 maja 2016 r.

Uniwersytet Zielonogórski

UZ podjął szereg działań, aby zdynamizować transfer badań. Podstawowym elementem było przygotowywanie prac studenckich: dyplomowych/magisterskich pod konkretne zapotrzebowanie firm, zwłaszcza na kierunkach inżynierskich. Wprowadzono nowy regulamin dotyczący ochrony praw własności intelektualnej, na którym opiera się system transferu wiedzy i komercjalizacji wyników badań. Na terenie Uniwersytetu utworzono kilka akademii funkcjonujących pod skrzydłami konkretnych firm. Tak powstała m. in. Akademia Siemens a i kilka innych funkcjonujących pod opieką firm lokalnych. Pozwala to na wyposażenie absolwenta w kompetencje oczekiwane przez rynek pracy.

Władze Uniwersytetu Zielonogórskiego w porozumieniu z władzami regionu i przedstawicielami przemysłu zrealizowały projekt w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 mający na celu stworzenie nowoczesnej infrastruktury rozwojowo - badawczej w postaci **Parku Naukowo-Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego (PNT UZ)**. Strukturę parku tworzy: Centrum Logistyczne, Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii, Centrum Innowacji: Technologie dla Zdrowia Człowieka, Centrum Technologii Informatycznych. Do zarządzania infrastrukturą parku w 2014 r. powołano spółkę: Park Naukowo – Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego (PNTUZ) Sp. z o.o. Działalność proinnowacyjna PNT UZ Sp. z o.o. skierowana jest głównie do sektora MŚP w postaci badań zleconych, projektów koncepcyjno-wdrożeniowych, sprzedaży licencji i udzielania patentów, doradztwa specjalistycznego i porad ekspertów, szkoleń specjalistycznych i zawodowych. Realizowano projekty UE wraz z przedsiębiorstwami m.in. Bon na Innowacje w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013.

PNT UZ sp. z o.o. podjął współpracę z lubuskimi przedsiębiorcami, których efektem było zawarcie 69 porozumień o współpracy, rezydentami w parku w 2017 roku było 21 firm.

Park Naukowo – Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego wraz Parkiem Przemysłowym w całości objętym statusem specjalnej strefy ekonomicznej tworzą Lubuski Parku Przemysłowo – Technologiczny. W dniu 14.05.2010 r nastąpiło uroczyste podpisanie umowy powołującej Spółkę z o.o. „Lubuski Park Przemysłowo – Technologiczny”. Głównymi udziałowcami w spółce zostali: Miasto Zielona Góra, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Uniwersytet Zielonogórski, Gmina Zielona Góra i Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Na Uniwersytecie Zielonogórskim działa także **Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego (CPTT)**. CPTT realizuje zadania wewnątrzuczelniane oraz świadczy usługi dla wszelkich podmiotów zewnętrznych. Celem CPTT UZ jest stymulowanie innowacyjności, promowanie przedsiębiorczości, działanie na rzecz transferu nowoczesnych technologii oraz koordynacja wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy UZ a przemysłem, jednostkami samorządowymi i organizacjami okołobiznesowymi. CPTT UZ jest członkiem Konsorcjum Enterprise Europe Network West Poland. CPTT UZ wykonuje m.in. audyty technologiczne, udziela porad z zakresu innowacyjności, organizuje wyjazdy na spotkania kooperacyjne lubuskich firm, zarówno w kraju, jak i zagranicą.

Działania naukowców z Uniwersytetu Zielonogórskiego przełożyły się na patenty: w roku akademickim 2014/2015 otrzymano 9 patentów, zgłoszeń do Urzędu Patentowego RP było 3. W roku akademickim 2015/2016 ilość otrzymanych patentów to 2, zgłoszeń dokonano w ilości 5.

Od 10 lat działalność na UZ prowadzi również **Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (AIP UZ)**, którego rolą jest tworzenie dla studentów oraz absolwentów warunków do wdrożenia innowacyjnych pomysłów we własnych firmach. AIP UZ może pełnić rolę preinkubatora dla firm, które swój dalszy los mogą powiązać z funkcjonowaniem w Inkubatorze Przedsiębiorczości zlokalizowanym w PNT UZ.

Wydział Zamiejscowy UZ w Sulechowie (do 31.08.2017 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie)

Wraz z przekształceniem się PWSZ w Sulechowie w Wydział Zamiejscowy UZ infrastruktura badawcza tej jednostki tj. **Centrum Energetyki Odnawialnej (CEO)** oraz **Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych (LOIWA)**, utworzone w ramach projektów LRPO 2007-2013, stały się jednostkami Uniwersytetu Zielonogórskiego.

LOIWA to pierwszy tego typu ośrodek w województwie lubuskim, zajmujący się opracowywaniem i wdrażaniem w warunkach przemysłowych innowacyjnych technologii produkcji i przechowywania środków i produktów spożywczych, adaptacją technologii wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych do produkcji w warunkach MŚP oraz doradztwem. Oferuje próby technologiczne i testy produkcyjne w skali półprzemysłowej, prowadzi prace badawcze w zakresie oceny jakości surowca i jego przydatności do przetwórstwa. Przeprowadza ilościową i jakościową analizę składu i bezpieczeństwa mikrobiologicznego surowców, półproduktów oraz produktów spożywczych.

W ośrodku realizowane są konkretne projekty z zakresu innowacyjności produktowej, technologicznej i produkcyjnej z firmami branży spożywczej.

CEO jest ośrodkiem badawczo-rozwojowym, którego główne obszary funkcjonowania skupiają się wokół prac badawczo – rozwojowych prowadzonych w zakresie energetyki odnawialnej zarówno w obszarze energii elektrycznej jak i cieplnej. Wyposażenie obiektu umożliwia prowadzenie wielu innowacyjnych badań z zakresu pozyskiwania, przetwarzania i dystrybuowania energii odnawialnej z różnych źródeł, wzajemnych interakcji tych źródeł oraz szeroko rozumianej efektywności ekonomicznej w różnych warunkach klimatycznych.

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Uczelnia zgodnie z opinią PKA aktywnie współpracuje z otoczeniem gospodarczym i społecznym, pełniąc funkcję integratora różnych środowisk. Współpraca ta owocuje interesującymi projektami badawczo-rozwojowymi, praktykami i stażami dla studentów, możliwościami wymiennego korzystania ze swych zasobów.

Infrastrukturę badawczą uczelni stanowi **Laboratorium Środowiskowe**. Jednostka powstała w oparciu o finansowanie z funduszy europejskich. W jego ramach funkcjonuje 15 specjalistycznych laboratoriów, które służą realizacji zajęć dydaktycznych, prowadzeniu badań naukowych w ramach prac własnych oraz we współpracy z otoczeniem gospodarczym.

Wykorzystanie możliwości wyposażenia laboratorium w ramach współpracy z przedsiębiorcami to działania ściśle związane z wytypowanymi inteligentnymi specjalizacjami dla województwa lubuskiego, a w szczególności z innowacyjnym przemysłem, będącym częścią Programu Rozwoju Innowacji. Infrastruktura laboratoryjna rozbudowywana jest o jednostki związane z bezpieczeństwem oraz edukacją.

Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. (GOT)

GOT jest Instytucją Otoczenia Biznesu, spółką prawa handlowego o określonej specjalizacji: technologie środowiskowe. W jej działalności zaangażowana jest Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. Spółka ma również innych udziałowców: przedsiębiorców, miasto Gorzów, okoliczne gminy, powiat gorzowski i osoby fizyczne.

Celem GOT PNP Sp z o.o. jest dynamicznie funkcjonujące przedsiębiorstwo typu venture capital, które pozyskuje innowacyjne technologie opracowywane przez uczelnie, instytuty badawcze oraz przedsiębiorców, weryfikuje je i w przypadku pozytywnego wyniku, wspólnie z przedsiębiorcami skupionymi wokół GOT, komercjalizuje nowatorskie rozwiązania - najczęściej poprzez powoływanie spółek celowych.

Istotne dla działalności GOT jest należące do struktury organizacyjnej miejskiej spółki INEKO z Gorzowa Wielkopolskiego (wcześniej Zakład Utylizacji Odpadów) **Centrum Badawczo-Wdrożeniowe „Eko-Innowacje”** w Stanowicach, oparte w dużym stopniu na akredytowanym laboratorium fizyko-chemicznym oraz badającym środowisko pracy. Rozbudowa Parku Naukowo-Przemysłowego o funkcje Centrum Transferu Technologii Środowiskowych w ramach programu LRPO 2007-2013, umożliwiła wprowadzenie odpowiedniego wsparcia dla innowacyjnych przedsiębiorstw poprzez udostępnienie nowoczesnej infrastruktury B+R, specjalistycznej aparatury pomiarowej oraz prowadzenie badań o charakterze naukowo – badawczym, co przyczynia się do wdrożenia nowatorskich produktów, usług i technologii na rzecz sektora MŚP, w tym propagowanie idei innowacyjności i transfer nowych technologii ze świata nauki do biznesu. Zrealizowano projekt inwestycyjny pn. „Rozbudowa Klubu Młodego Wynalazcy - Etap II” mający na celu modernizację i budowę infrastruktury zewnętrznej oraz promocję innowacyjności i przedsiębiorczości poprzez udział w zajęciach w laboratoriach Klubu Młodego Wynalazcy – Etap II z zakresu biologii, fizyki i chemii. W zajęciach laboratoryjnych uczestniczyło w 2015 r. 6,5 tys. dzieci i młodzieży.

Współpraca w sferze B+R

Podmioty ze sfery B+R współpracują w regionie lubuskim podejmują wspólne projekty. PNT UZ sp. z o.o., CEO Sp. z o.o. PWSZ Sulechów, LOliWA Sp. z o. o. PWSZ Sulechów, CPTT UZ oraz OPZL i Regionalne Centrum Technologii i Wiedzy Interior z Nowej Soli realizowały wspólnie projekt pn. **"Voucher na innowacje - wsparcie przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń"**. Celem projektu było sfinansowanie innowacyjnych badań, kompleksowa obsługa firm w zakresie przeprowadzenia badań i wdrożeń w branżach: inżynierii środowiska, IT, energetyki cieplnej, przemysłu PCV,

monitoringu środowiska. Efektem projektu było: 8 wdrożeń innowacyjnych, 7 patentów krajowych, 3 patenty zagraniczne oraz udzielono 4 wsparcia ochrony przemysłowej.

W dniu 16 listopada 2015 r. zostało podpisane porozumienie ramowe o utworzeniu konsorcjum **Lubuska Sieć Innowacji** pomiędzy GOT PNP Sp. z o.o., PNT UZ Sp. z o.o., LOIWA Sp. z o.o., CEO Sp. z o.o. oraz Regionalnym Centrum Technologii i Wiedzy „Interior” Sp. z o.o. Strony uzgodniły, że celem współpracy w ramach konsorcjum jest:

- intensyfikacja wyszukiwania innowacyjnych projektów z rzeczywistą zdolnością komercjalizacji na terenie województwa lubuskiego oraz tworzenie sieci kompetencji ułatwiających proces komercjalizacji;
- efektywne wykorzystanie infrastruktury naukowej i badawczej parków technologicznych i centrów innowacji województwa lubuskiego;
- poprawa komunikacji pomiędzy parkami technologicznymi i ich wzajemna współpraca przy projektach badawczo-wdrożeniowych;
- tworzenie efektywnych narzędzi do monitorowania regionalnych inteligentnych specjalizacji Województwa Lubuskiego, promowanie nauk przyrodniczych i technicznych wśród dzieci i młodzieży regionu.

Podsumowanie:

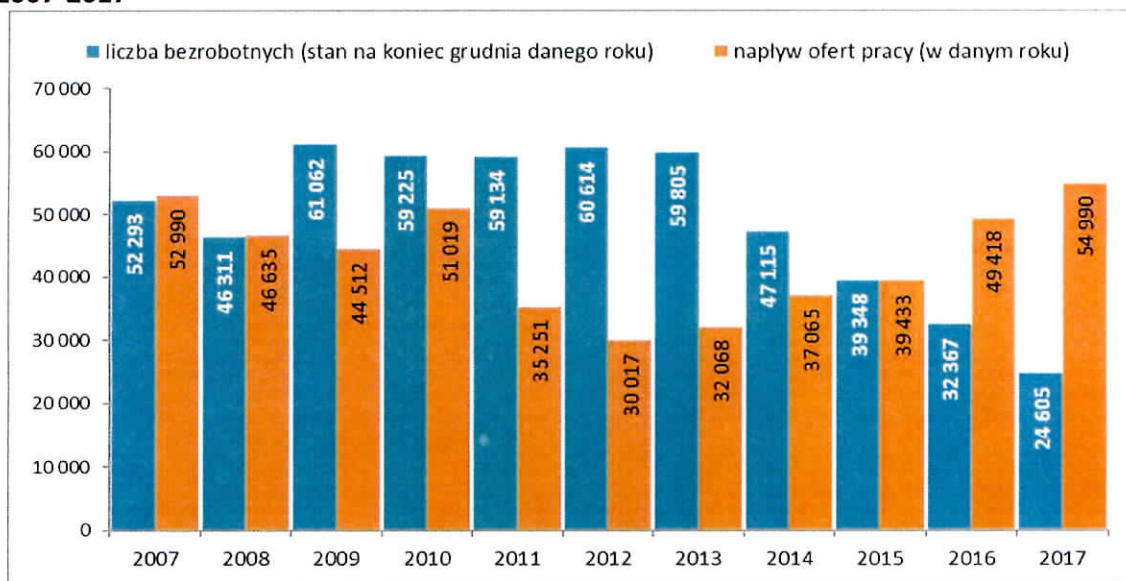
- ✓ **niskie wskaźniki innowacyjności regionu na tle kraju i Europy (m.in. nakłady, wynalazki, patenty)**
 - ✓ **nowoczesna infrastruktura naukowo-badawcza i instytucje działające na rzecz współpracy z biznesem zgodne z inteligentnymi specjalizacjami regionu (PNT UZ, GOT, CEO, LOIWA)**
 - ✓ **podejmowanie działań na rzecz kształcenia zgodnego z oczekiwaniami regionalnych pracodawców (akademie na UZ)**
 - ✓ **załączki regionalnej współpracy na rzecz innowacyjności (Lubuska Sieć Innowacji)**
-

STUDENCI NA RYNKU PRACY

Sytuacja lubuskich studentów na rynku pracy³⁶

Sytuacja na lubuskim rynku pracy, po okresie wzrostu bezrobocia w 2009 r. i swoistej stabilizacji w latach 2010-2013, ulega systematycznej poprawie. Liczba bezrobotnych zmniejsza się. Na koniec 2017 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy znajdowało się 24,6 tys. osób.

Rys. 9. Liczba bezrobotnych i napływ ofert pracy do powiatowych urzędów pracy w latach 2007-2017

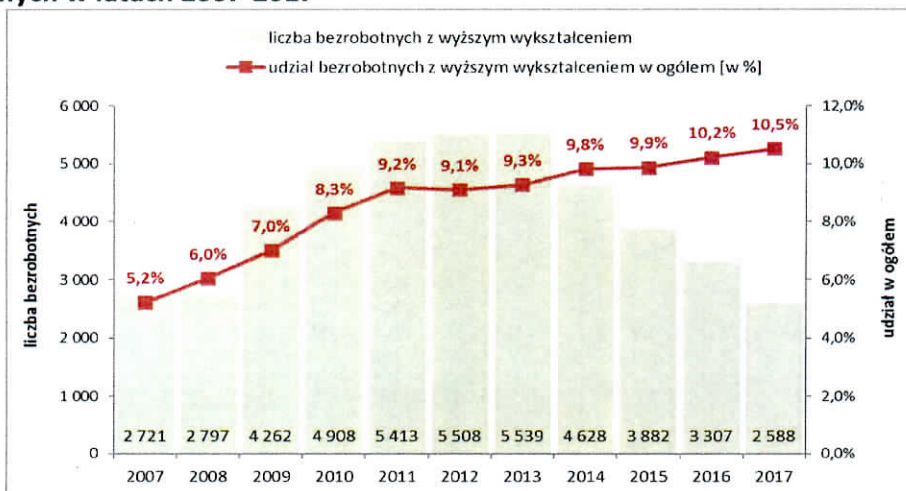

Źródło: Obliczenia własne WUP Zielona Góra na podstawie danych powiatowych urzędów pracy (sprawozdanie MPiPS-01).

W latach 2007-2012 odnotowano wyraźny spadek liczby ofert pracy, zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy (wyjątkiem jest 2010 r., w którym zastosowano dużą interwencję państwa). W 2012 r. było ich około 30 tys. W latach 2013-2017 odnotowywany jest systematyczny wzrost zgłaszanych ofert pracy, co świadczy o ożywieniu koniunktury gospodarczej. W 2017 r. było ich już blisko 55 tys.

³⁶ Materiał przygotowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

Rys. 10. Liczba bezrobotnych z wyższym wykształceniem i ich udział wśród ogółu bezrobotnych w latach 2007-2017

Źródło: Obliczenia własne WUP Zielona Góra na podstawie danych powiatowych urzędów pracy (sprawozdanie M(R)PiPS-01).

Biorąc pod uwagę grupę bezrobotnych z wyższym wykształceniem, zauważalny jest wzrost ich liczby w latach 2007-2013, do ponad 5,5 tys. osób, po którym następuje stopniowy spadek do 2,6 tys. osób na koniec 2017 r. Analizując strukturę bezrobotnych odnotowuje się stały wzrost odsetka osób z wyższym wykształceniem (z 5,2% w 2007 r. do 10,5% w 2017 r.). Fakt ten utożsamia się z ogólną zmianą struktury wykształcenia polskiego społeczeństwa, wskazując jednocześnie na niższy odsetek osób z wyższym wykształceniem wśród bezrobotnych niż wśród ogółu aktywnych zawodowo (wynosi on około 27%³⁷ w województwie lubuskim).

Równocześnie z danych powiatowych urzędów pracy wynika, że w przypadku specjalistów³⁸ – po okresie wzrostu do 2009 r., następuje stałe zmniejszanie się napływu absolwentów³⁹ do bezrobocia. Podczas gdy w 2009 r. zarejestrowało się 2,8 tys. osób, to w 2017 r. – 776 osób. Analogicznie wygląda sytuacja z liczbą bezrobotnych absolwentów na koniec okresu sprawozdawczego (w 2009 r. było ich 631, zaś w 2017 r. – 102).

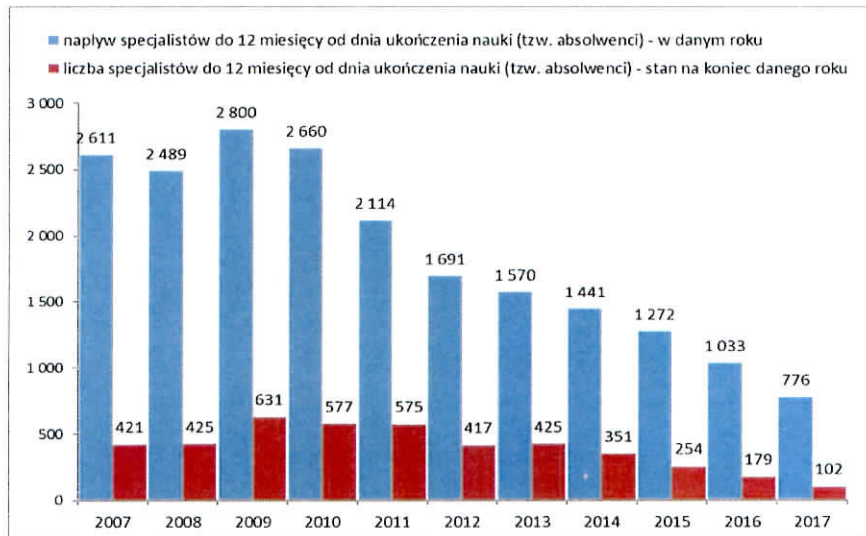
W 2016 r. w ramach monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych zestawiono dane dotyczące absolwentów szkół wyższych oraz liczby bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Ze względu na specyfikę funkcjonowania szkół wyższych zestawienie danych następowało na poziomie kraju. W toku samej analizy zastosowano wskaźnik frakcji bezrobotnych absolwentów wśród absolwentów (zwany dalej wskaźnikiem frakcji). Warto w tym miejscu pamiętać, że biorąc pod uwagę pilotażowy charakter tej analizy, uzyskane dane należy traktować jako szacunkowe.

³⁷ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie lubuskim w IV kwartale 2017 roku. Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, marzec 2018 r., s. 3-4.

³⁸ Wśród wielkich grup zawodów grupa II – specjaliści najlepiej oddaje sytuację absolwentów uczelni wyższych (rejestrując się wskazują na ostatnio uzyskany zawód).

³⁹ W statystyce są to osoby, będące do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

Rys. 11. Napływ do bezrobocia specjalistów i ich liczba na koniec danego roku w latach 2007-2017

Źródło: Obliczenia własne WUP Zielona Góra na podstawie danych powiatowych urzędów pracy (sprawozdanie M(R)PIPS-01).

Z danych monitoringu wynika, że średni wskaźnik frakcji dla lubuskich uczelni wyniósł 5,15%, przy średniej dla kraju na poziomie 4,17%. Oznacza to, że jedynie co 20 absolwent lubuskich uczelni wyższych był bezrobotnym. Sytuacja różnicuje się biorąc pod uwagę poszczególne uczelnie. W tabeli nr 10 przedstawiono zestawienie obejmujące te, które zostały ujęte w monitoringu.

Tabl. 10. Liczba absolwentów oraz bezrobotnych absolwentów szkół wyższych według ostatnio ukończonej szkoły wyższej w roku akademickim 2015/2016.

Nazwa uczelni wyższej	Liczba absolwentów uczelni wyższych w roku akademickim 2015/2016	Liczba bezrobotnych absolwentów	Wskaźnik frakcji bezrobotnych absolwentów wśród absolwentów (%)
		koniec grudnia roku 2016	
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim (obecnie Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim)	b.d.	34	b.d.
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie	149	1	0,67
Uniwersytet Zielonogórski	3 183	135	4,24
Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim	23	3	13,04
Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą	27	4	14,81
Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach	72	1	1,39

Źródło: Zawody deficytowe i nadwyżkowe w 2016 roku, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa, sierpień 2017 (tabela 31). Uwaga: dane dotyczą całego kraju.

Najniższy poziom wskaźnika frakcji odnotowano w 2016 roku dla Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie (0,67%), zaś najwyższy dla Wyższej Szkoły Zawodowej w Kostrzynie nad Odrą (14,81%).

Badanie losów absolwentów UZ⁴⁰

Uniwersytet Zielonogórski prowadzi szereg działań związanych z monitorowaniem karier zawodowych absolwentów. Podstawowa metoda badania losów absolwentów na UZ to ankieta wysyłana drogą elektroniczną do wszystkich absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, którzy wyrazili zgodę na monitorowanie kariery. Pytania mają na celu uzyskanie wiedzy dotyczącej wyboru Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz określonego kierunku studiów przez absolwentów oraz oceny studiów. Uzyskanie takiej wiedzy jest istotne dla podejmowania działań promocyjnych w przyszłości, ale także ma to znaczenie jako zwrotne informacje o funkcjonowaniu uczelni, jakości oferowanych usług edukacyjnych, jakości obsługi administracyjnej, dydaktycznej, jakości bazy gastronomicznej itp. Uzyskanie wiedzy o planach absolwentów, dotyczących ewentualnej ich dalszej nauki, pozwolą oszacować wielkości kierunków studiów, specjalności, studiów podyplomowych itp.

Największy blok pytań dotyczy sytuacji pracy i pracy zawodowej absolwentów. Ważne jest uzyskanie wiedzy o sposobach poszukiwania pracy, miejscach pracy, warunkach pracy i zajmowanych stanowiskach, epizodach bezrobocia. Pozwala to określić stopień zgodności uzyskanego wykształcenia z wykonywaną pracą. Informacje o wykonywanej przez absolwentów pracy są niezwykle przydatne w procesie doskonalenia jakości kształcenia i zmiany profilu studiów na takie, które lepiej będą dopasowane do rynku pracy.

Informacje dotyczące celów życiowych oraz opinie o sobie pozwalają określić profil osobowościowy absolwenta, co stanowi istotną wiedzę uzupełniającą i pozwoli odpowiedzieć na pytania, w jakim stopniu właśnie te cechy warunkują umiejętności poszukiwania i utrzymywania pracy. Na podstawie zebranych ankiet przygotowywany jest, po każdej edycji, raport o losach zawodowych absolwentów. Raport jest przedstawiany władzom uczelni oraz zainteresowanym jednostkom (wydziałów, instytutów, katedr) a także Pełnomocnikowi Rektora ds. Jakości Kształcenia.

Badanie losów absolwentów w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu⁴¹

Badanie losów absolwenta polega na monitorowaniu karier zawodowych na podstawie badań ankietowych za pomocą standaryzowanego kwestionariusza ankiety elektronicznej. Ankietowani absolwenci oceniają jakość i warunki studiowania, kompetencje nauczycieli, dostępność obiektów, system aktywizacji studenckiej i naukowej oraz udzielają informacji na temat swojej aktywności zawodowej. Z analizy przeprowadzonych w 2016 roku ankiet absolwentów wynikało, że studia spełniły ich oczekiwania. Blisko 90% ankietowanych studentów było aktywnych zawodowo, choć 39% deklaroowało, że podjęło pracę w zawodzie niezgodnym z ich wykształceniem. Najczęściej wskazywanym powodem tej niezgodności były wyższe zarobki i brak pracy w regionie zamieszkania. Absolwenci najwyżej ocenili jakość

⁴⁰ Informacja przekazana przez Uniwersytet Zielonogórski.

⁴¹ Informacja przekazana przez Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu.

i liczbę godzin zajęć praktycznych oraz kadre dydaktyczną Wydziału. Wskazali również, że ukończone studia najbardziej cenią za podniesienie wiedzy ogólnej i specjalistycznej oraz umiejętności praktyczne. Jednocześnie ankietowani wskazywali na potrzebę zwiększenia ilości zajęć praktycznych i zwiększenia ilości zajęć z języków obcych. Część ankietowanych wspomniała również o konieczności wprowadzenia szerszej oferty przedmiotów do wyboru i specjalizacji instruktorskich. Z analizy ankiet wynika również, że naprawy wymagają takie obszary jak studencki ruch naukowy i doradztwo zawodowe.

Biuro Karier, Badanie losów absolwentów w Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

W Akademii im. Jakuba z Paradyża działa Biuro Karier, które podejmuje aktywność w związanej z pomocą studentom w wejściu na rynek pracy, organizuje bezpośredni kontakt z potencjalnymi pracodawcami, wspiera studentów w podnoszeniu kompetencji poprzez organizowanie kursów i warsztatów. Biuro Karier w czasie dni adaptacyjnych przeprowadza badania ankietowe, studenci pierwszego roku wypełniają ankietę, w której określają motyw wyboru uczelni i kierunku studiów, a także źródła informacji, z których korzystali zasięgając opinii nt. uczelni. Biuro Karier wspiera także pod względem organizacyjnym monitorowanie losów absolwentów Akademii, natomiast za prace merytoryczne odpowiedzialny jest Zespół ds. Monitoringu Kariery Zawodowej Absolwentów działający na podstawie zarządzenia rektora. Badanie losów absolwentów przeprowadzane jest po trzech i pięciu latach od dnia ukończenia studiów. Absolwenci wypełniają elektroniczną ankietę, na podstawie, której opracowywany jest raport będący przedmiotem analiz władz uczelni oraz Zespołu ds. Jakości Kształcenia. W ankiecie zawarte są pytania odnoszące się do procesu studiowania i praktycznym walorami uzyskanych kompetencji w kontekście zatrudnienia oraz tego, w jaki sposób uzyskane wykształcenie wpłynęło na możliwość uzyskania zatrudnienia.

Podsumowanie:

- ✓ stałe zmniejszanie się napływu absolwentów do bezrobocia
 - ✓ stały wzrost odsetka osób z wyższym wykształceniem w strukturze bezrobotnych, przy zmniejszaniu się ogólnej liczby bezrobotnych
 - ✓ szacunkowo jedynie co 20 absolwent lubuskich uczelni wyższych był bezrobotnym (podobnie jak średnia w kraju)
-

SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE

Planując przyszłe kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w regionie, należy wziąć pod uwagę również sytuację w szkolnictwie ponadgimnazjalnym. Szczególnie istotna jest analiza ilości uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz ich przygotowanie do ewentualnego podjęcia studiów, min. wyniki egzaminu maturalnego.

Spośród 189⁴² szkół ponadgimnazjalnych w województwie lubuskim w roku szkolnym 2016/2017, do których zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące, technika oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, niezmiennie od lat największą popularnością cieszyły się technika, do których uczęszczało 45,5% spośród nieco ponad 30 tys. uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz licea ogólnokształcące z wynikiem 35,6 %.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty do szkół ponadgimnazjalnych należą również szkoły policealne, jednak ze względu na fakt, że stanowią niejako wyższy szczebel kształcenia, informacje na ich temat prezentowane są oddzielnie. W roku szkolnym 2016/2017 funkcjonowało 46 tego typu szkół, w których uczyło się 4,9 tys. uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 liczba szkół policealnych zmniejszyła się o 37,83 %, natomiast liczba uczniów spadła o 33,22 %.

Biorąc pod uwagę liczbę absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali maturę należy zwrócić uwagę na zmniejszającą się corocznie liczbę osób, które otrzymały świadectwo dojrzałości, a zatem mogą zostać potencjalnymi studentami. Biorąc pod uwagę dane z tabeli nr 11, ich liczba spadła z około 9,5 tys. w 2007 r. do ok. 4,9 tys. w 2016 r., co koreluje ze wskaźnikami demograficznymi. W 2017 roku spośród około 6 tys. absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2017 r., którzy przystąpili do egzaminu maturalnego, egzamin zdało 86 % (blisko 5,1 tys.) i było to o 1,5 p. proc. więcej niż średnio w kraju⁴³.

Uczelnie wyższe w województwie lubuskim szacują, że w zależności od uczelni od 60 do 80% studentów pochodzi z regionu lubuskiego, zatem rekrutacja na studia jest coraz trudniejsza, z uwagi na zmniejszający się zasób maturzystów.

Tabl. 11. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości

Rodzaj absolwentów/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Absolwenci liceów ogólnokształcących	5 771	5 700	5 130	4 666	4 436	4 143	4 201	3 687	3 502	3 208
Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zawodowych	3 761	2 874	2 775	2 354	2 147	2 241	2 216	1 910	1 813	1 708

Źródło: Opracowanie UMWL na podstawie BDL GUS, dostęp 15.03.2017.

⁴² Rocznik statystyczny województwa lubuskiego 2016, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

⁴³ Opracowanie UMWL na podstawie danych BDL.

Tabl. 12. Wyniki osób przystępujących pierwszy i kolejny raz do egzaminu maturalnego w latach 2010-2014⁴⁴

Przedmioty	2010		2011		2012		2013		2014	
	P	R	P	R	P	R	P	R	P	R
Język polski	56,11	58,67	53,48	57,06	55,39	62,77	56,28	60,12	51,73	60,66
Język angielski	61,90	66,89	70,72	70,71	69,80	65,90	69,76	69,19	69,58	66,68
Język niemiecki	63,84	66,16	60,59	65,79	64,42	69,90	59,95	66,99	68,95	59,92
Matematyka	57,43	46,64	48,10	42,56	55,43	47,30	53,58	53,06	43,56	38,57
Historia	54,66	55,20	50,08	53,47	56,58	57,48	51,22	58,71	46,88	56,28
Geografia	44,85	48,74	44,16	48,74	51,57	55,27	38,08	45,33	46,15	50,36
Biologia	44,72	51,98	46,08	55,51	37,59	54,64	43,46	48,93	36,28	53,28
Chemia	49,20	63,68	45,81	53,88	55,27	56,46	41,88	59,31	46,15	52,58
Informatyka	33,40	47,11	47,58	46,94	41,21	50,00	54,88	52,51	40,75	49,32

Legenda:

P – poziom podstawowy; R – poziom rozszerzony

Źródło: Opracowanie UMWL na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Tabl. 13. Wyniki osób przystępujących pierwszy raz do egzaminu maturalnego w latach 2015-2016

Przedmioty	2016 ⁴⁵		2017 ⁴⁶	
	P	R	P	R
Język polski	56,69	52,83	54,69	47,16
Język angielski	73,47	58,09	73,52	60,69
Język niemiecki	72,39	52,77	63,90	49,94
Matematyka	55,00	26,77	53,21	34,22
Historia	b.d.	39,65	b.d.	32,60
Geografia	b.d.	38,44	b.d.	30,71
Biologia	b.d.	32,41	b.d.	33,32
Chemia	b.d.	38,11	b.d.	42,06
Informatyka	b.d.	31,90	b.d.	28,76

Legenda:

P – poziom podstawowy; R – poziom rozszerzony

Źródło: Opracowanie UMWL na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Na egzaminie maturalnym uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mają do wyboru szereg podstawowych przedmiotów, które w dużej większości mogą zdawać zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. W tablicy nr 12 i 13 przedstawiono wyniki z egzaminów

⁴⁴ Ze względu na zmianę sposobu prezentacji danych dot. wyników egzaminu maturalnego po 2014, okresy 2010-2014 i 2015-2016 poddano oddzielnej analizie.

⁴⁶ http://www.oke.poznan.pl/cms,4794,wyniki_okregu_województw_i_powiatow.htm

⁴⁵ http://www.oke.poznan.pl/cms,4498,wyniki_okregu_województw_i_powiatow.htm

przedmiotowych, do których przystępuje największy odsetek maturzystów. Analizując wyniki egzaminów z części przedmiotów zauważa się następującą tendencję, że przeciętny wynik na egzaminie na poziomie podstawowym jest niższy od wyniku osiągniętego na egzaminie w zakresie rozszerzonym.

Zestawienie wyników z dziewięciu powyżej zestawionych przedmiotów zdawanych na egzaminie maturalnym pokazuje, że niezmiennie od lat najwyższy wynik osiągają uczniowie w części językowej. Sytuacja ta dotyczy zarówno wyników egzaminu z języka angielskiego, jak i języka niemieckiego. Być może wynika to ze specyfiki regionu, bliskości obszarów obcojęzycznych. Częste kontakty oraz świadomość potrzeby doskonalenia umiejętności językowych jest czynnikiem wpływającym na wysoki poziom językowy lubuskich uczniów. Język polski jest trzecim w kolejności najlepiej zdawanym przedmiotem maturalnym.

Analiza porównawcza danych za lata 2010-2014, pokazała, że największą trudność spośród przedmiotów maturalnych na poziomie podstawowym sprawiała biologia, następnym przedmiotem była informatyka, w dalszej kolejności geografia. Z kolei największą trudność spośród przedmiotów maturalnych na poziomie rozszerzonym sprawiała matematyka, pozostałe dwa miejsca zajmują analogicznie jak na poziomie podstawowym informatyka i geografia. W latach 2016-2017 informatyka była przedmiotem, z którym słabo radzili sobie uczniowie. Ciekawie przedstawiają się wyniki z matematyki, tj. na poziomie podstawowym, licząc od 2014 r. było coraz lepiej, natomiast na poziomie rozszerzonym wyniki stawały coraz bardziej niepokojące, średnia z tego przedmiotu osiągnęła w 2017 r. 34,2 %.

Przeciętne wyniki egzaminu z pozostałych przedmiotów (chemia i historia) zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym oscylują w okolicach 50 %, z tym że wyniki z poziomu rozszerzonego są wyższe niż analogiczne w poziomie podstawowym.

Uczelnie wyższe nawiązują współpracę ze szkołami podstawowymi, gimnazjami i szkołami ponadgimnazjalnymi. Przykładem są tutaj inicjatywy Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, która w ramach szerokiej działalności integrującej podjęła działania związane z kształceniem dzieci i młodzieży.

Prowadzony jest **Ośrodek Edukacyjny dla dzieci Czym Skorupka**, w ramach którego odbywają się zajęcia dla dzieci klas I-3 szkoły podstawowej w zakresie edukacji politechnicznej. Uczestnicy mają możliwość przeprowadzania doświadczeń, dzięki którym poznają prawa fizyki, zasady funkcjonowania maszyn itp.

Ponadto funkcjonuje **Akademickie Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego i Akademickie Liceum Mistrzostwa Sportowego**, podstawowym zadaniem tych jednostek jest działalności stworzenie uczniom uzdolnionym optymalnych warunków do nauki i uprawiania sportu, umożliwiających łączenie zajęć sportowych z realizacją zajęć dydaktycznych. Młodzież ma możliwość kształcenia się w klasach o profilach piłka koszykowa dziewcząt o raz piłka nożna chłopców.

Podsumowanie:

- ✓ zmniejszająca się liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy otrzymali w danym roku świadectwo dojrzałości
- ✓ wysoka zdawalność egzaminu maturalnego
- ✓ wysokie wyniki w części językowej zdawanej matury
- ✓ widoczne trudności w przedmiotach przyrodniczych i matematycznych

WSPARCIE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Samorząd terytorialny z województwa lubuskiego, tj. samorząd województwa i samorządy miast, które są siedzibą największych lubuskich uczelni czyli Miasto Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski podjęło szereg konkretnych przedsięwzięć finansowych i rzeczowych wspierających szkoły wyższe.

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA

Środki unijne

Lubuskie uczelnie dzięki pozyskaniu środków z LRPO 2007-2013 dysponują nowoczesną infrastrukturą w którą zainwestowano ponad 220 mln zł. Nowe lub wyremontowane budynki dydaktyczne, w których odbywają się zajęcia dla studentów powstały w Akademii im. Jakuba z Paradyża (wcześniej Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim, Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu, z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim czy Uniwersytecie Zielonogórskim. Powstała także infrastruktura naukowo-badawcza, służąca pracownikom naukowo-dydaktycznym i studentom, m.in.: Park Naukowo - Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego, hala laboratoryjna energooszczędna-ekologiczna dla energetyki i odnawialnych źródeł energii w Sulechowie (obecnie CEO), Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych PWSZ Sulechów, Laboratorium Środowiskowe w gorzowskiej Akademii. Studenci korzystają także z nowej Biblioteki Uniwersyteckiej w Zielonej Górze. Dofinansowanie unijne uzyskał także Dom Studenta „Wcześniak”. Ponadto przeznaczono środki na rozwój infrastruktury na potrzeby utworzenia kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim. Samorząd przekazał na ten cel w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 oraz z budżetu własnego 55 milionów złotych.

Wsparcie szkolnictwa wyższego ze środków PO KL, tzw. komponentu regionalnego odbywało się w ramach Priorytetu VIII Regionalne Kadry Gospodarki, gdzie uczelnie wyższe były beneficjentami lub partnerami. Zrealizowano m.in.:

- projekt: Stypendia naukowe dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju Województwa Lubuskiego (kwota ok. 6,6 mln zł),
- 25 projektów z działania 8.2.1. Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw (kwota ok.13,3 mln zł),
- 7 projektów szkół wyższych w ramach działań: 8.1.1. Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorców i 8.1.2. Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie (kwota ok, 5,1 mln zł).

W okresie programowania wsparcia środkami UE w latach 2014-2020 interwencja skierowana do szkolnictwa wyższego została przeniesiona do Krajowego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, szkoły wyższe mogą występować jako partnerzy w projektach, m.in. z przedsiębiorcami. Niezwykle ważnym przedsięwzięciem jest regionalny projekt rozwoju szkolnictwa zawodowego.

Projekt – szkolnictwo zawodowe⁴⁷

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego realizuje w okresie od lipca 2016 r. – do czerwca 2022 r., projekt pozakonkursowy z Podziałania 8.4.1 Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 pt.: *Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT*. Wartość projektu wynosi około 173 mln zł. Projektem objęci zostaną uczniowie i nauczyciele szkół prowadzących ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe na terenie całego województwa lubuskiego (1 Miasto, 12 Powiatów, 5 Gmin, 3 szkoły ministerialne rolnicze oraz 2 szkoły ministerialne leśne). Prawie 17,5 tys. uczniów i ponad pięciuset nauczycieli weźmie udział w projekcie, w ramach staży, kursów, szkoleń i doradztwa zawodowego. Projekt przewiduje modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Jednym z założeń projektu jest nawiązanie ścisłej współpracy szkół z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. Beneficjenci zostali zobowiązani do zawarcia partnerstwa z instytucjami, które mogą mieć wpływ na rozwój szkoły oraz uczniów i nauczycieli. Tego typu instytucje to m.in.: pracodawcy, przedsiębiorcy, organizacje przedsiębiorców i pracodawców, uczelnie wyższe. Większość Beneficjentów nawiązała współpracę z uczelniami wyższymi w regionie.

Uniwersytet Zielonogórski jest partnerem w 5 projektach. Będzie on odpowiedzialny m.in. za kursy i szkolenia dla uczniów i nauczycieli z kierunku logistyka, informatyka, energetyka odnawialna, za studia podyplomowe dla nauczycieli z kierunku logistyka.

Akademia w Gorzowie Wielkopolskim jest partnerem w 3 projektach. Przeprowadzi ona m.in. kursy i szkolenia dla uczniów z zakresu kadr czy zakładania firmy, koła naukowe z telekomunikacji i informatyki oraz zorganizuje obozy naukowo – zawodowe m.in. dla uczniów technikum ekonomicznego i informatycznego.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie jest partnerem w 10 projektach. Partner ten odpowiedzialny będzie m.in. za organizację: studiów podyplomowych dla nauczycieli z zakresu technologii żywności czy energetyki odnawialnej, kursów dla uczniów i nauczycieli m.in. z technologii żywności, warsztatów dla uczniów i nauczycieli oraz obozów naukowo – zawodowych gastronomicznych i przyrodniczych dla uczniów.

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach jest partnerem w 1 projekcie, w którym będzie odpowiedzialna za doradztwo edukacyjno – zawodowe dla uczniów.

⁴⁷ Informacja przygotowana przez departament Europejskiego Funduszu Społecznego UMWL.

Wsparcie z budżetu województwa⁴⁸

Największe wsparcie samorządu województwa obejmowało utworzenie kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim, wraz z niezbędną infrastrukturą na podstawie porozumienia zawartego w lutym 2012 r. W 2017 r. Szpital Wojewódzki im. K.Marcinkowskiego w Zielonej Górze w został przekształcony w Szpital Uniwersytecki sp. z o.o., której większościowym właścicielem jest Uniwersytet Zielonogórski (51 proc.), a Województwo Lubuskie - mniejszościowym (49 proc.)

Ponadto na potrzeby uruchomienia kierunku została przeznaczona dotacja podmiotowa z budżetu samorządu województwa, która łącznie wyniosła około 6,4 mln zł w latach 2015-2017. W 2018 r. podjęto decyzję o dalszym wsparciu dotacją w wysokości 3 mln zł. Środki z dotacji przeznaczane są m. in. na zatrudnienie kadry naukowo-dydaktycznej.

Rektorzy szkół wyższych zwrócili się do Marszałka Województwa Lubuskiego z prośbą o pomoc finansową przy uruchamianiu nowych kierunków studiów. Decyzją Sejmiku Województwa Lubuskiego otrzymali wsparcie finansowe w roku 2016 i 2017.

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim) otrzymała w 2016 r. dotację podmiotową w wysokości: 500.000 zł na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych, w tym m.in.: uzupełnienie wyposażenia Laboratorium (Technik CNC, Automatyki i Robotyki, Mechatroniki, Biomechaniki, Inżynierii Materiałowej, Podstaw Elektroniki i Elektrotechniki), doposażenie w sprzęt i oprogramowanie dydaktyczno – naukowe, modernizację sprzętu audio-video, sal ćwiczeniowych, doposażenie Działu Nauki i Wydawnictw oraz biblioteki. W 2017 roku Akademia również otrzymała dotację podmiotową w kwocie 500.000,00 zł na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych kierunku Bezpieczeństwo Narodowe na Wydziale Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie w 2016 roku otrzymała dotację podmiotową w wysokości: 200.000 zł - na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych, w tym uruchomienie kierunku studiów: Gospodarka i rozwój zrównoważony. Dotację przeznaczono na wydatki kadrowe, wyposażenie laboratoriów na potrzeby nowych kierunków, promocję.

Zamiejscowemu Wydziałowi Kultury Fizycznej AWF w Gorzowie Wielkopolskim) przekazano w 2016 roku dotację podmiotowa w wysokości: 200.000 zł na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych, w tym na pokrycie kosztów osobowych związanych z uruchomieniem kierunków: dietetyka na studiach I stopnia oraz fizjoterapia na studiach II stopnia. W 2017 r. ZWKF AWF otrzymał kolejne 200 tys. na kontynuację tych działań.

Dla Uniwersytetu Zielonogórskiego, Wydziału Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki przekazano także w 2017 r. dotację na pokrycie kosztów wyposażenia laboratorium wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości 20.000 zł.

⁴⁸ Informacja przygotowana przez Departament Infrastruktury Społecznej UMWL.

Wsparcie dla gorzowskich uczelni wyższych w roku 2018 wynosi 700.000 zł i zostanie przeznaczone dla Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp. w kwocie 500.000 zł na zadania związane z uzyskaniem uprawnień do doktoryzowania poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry pracowników naukowych oraz sfinansowanie kosztów z tytułu chronionych praw autorskich dotyczących badań naukowych oraz Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu w wysokości 200.000 zł na pokrycie kosztów osobowych niezbędnych dla właściwego funkcjonowania kierunków Dietetyka i Fizjoterapia w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp.

W roku 2018 Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął dwie uchwały dotyczące stypendiów dla studentów.

Specjalne stypendia przeznaczono dla studentów kierunku lekarskiego. Student co najmniej III roku może ubiegać się o stypendium w wysokości 2 tys. zł przez okres 9 miesięcy, musi jednak zadeklarować, że niezwłocznie, lecz nie później niż rok po ukończeniu studiów i odbyciu stażu podyplomowego, podejmie zatrudnienie jako lekarz w wymiarze pełnego etatu w podmiocie leczniczym, dla którego podmiotem tworzącym jest Województwo Lubuskie, w którym Województwo Lubuskie posiada udziały lub w podmiocie współpracującym z uczelnią medyczną. Województwo przeznaczyło na ten cel w 2018 roku 900 tys. zł, a na lata 2019-2020 po 1 mln zł.

Natomiast drugi z programów stypendialnych dotyczy studentów lubuskich uczelni, studiujących na kierunkach z obszarów nauk: technicznych, ścisłych, ekonomicznych i przyrodniczych. Zaproponowano dwa rodzaje stypendiów: stypendium motywujące: które będzie wynosiło nie mniej niż 500 zł i nie więcej niż 1.000 zł miesięcznie na okres 9 miesięcy oraz stypendium przedsiębiorcze, związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej, wypłacane jednorazowo w wysokości 5.000 zł. Koszt w roku budżetowym 2018 oszacowano na 100.000zł, a w 2019 r. i kolejnych - 220.000 zł rocznie.

MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI

W latach 2007-2017 Miasto Gorzów Wlkp. udzieliło uczelniom dotacji celowej na pomoc finansową w prowadzeniu działań o charakterze naukowo-dydaktycznym:

- dofinansowanie kosztów rozwoju naukowego pierwszoetatowej kadry naukowo-dydaktycznej (badania naukowe, kwerendy, konferencje naukowe, publikacje, przygotowanie i druk książek, monografii itp.);
- dofinansowanie kosztów przewodów doktorskich i habilitacyjnych oraz postępowań o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego lub tytułu naukowego profesora w odniesieniu do pierwszoetatowej kadry naukowo-dydaktycznej;
- pokrycie kosztów uzyskania przez uczelnię uprawnień do doktoryzowania, w tym sfinansowanie kosztów z tytułu chronionych praw autorskich;
- podniesienie jakości i poziomu kształcenia poprzez doposażenie laboratoriów językowych i technicznych.

Ponadto miasto udzieliło uczelniom wsparcia rzeczowo-finansowego:

- przekazanie 3 pierwszych z 15 remontowanych mieszkań dla nauczycieli akademickich na potrzeby Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp. o łącznej wartości 3,2 mln zł
- wynajem od Akademii nieruchomości przy ul. Myśliborskiej - ok. 0,63 mln rocznie
- zakup od Akademii nieruchomości przy ul. Łokietka za kwotę 1,8 mln zł.
- wsparcie kadry naukowej poprzez zapewnienie określonej liczby miejsc w placówkach oświatowo-wychowawczych w Gorzowie Wlkp. czy bezpłatny dostęp do placówek sportowo-rekreacyjnych i kultury.

Łączna kwota wsparcia dla Akademii im. Jakuba z Paradyża to około 10,5 mln zł.

Miasto udzieliło (2017 r.) także dofinansowania w wysokości 100 tysięcy złotych na rozwój naukowy kadry naukowo-dydaktycznej oraz realizację przewodów doktorskich i habilitacyjnych dla wykładowców i doposażenie laboratoriów Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu.

Od 2016 funkcjonuje w Gorzowie Wielkopolskim fundusz stypendialny - dotacja bieżąca na programy stypendialne (w 2016 r. przekazano 0,3 mln, w 2017 r. 0,5 mln).

Zrealizowano także szereg projektów mających na celu poprawę jakości kształcenia i dostosowanie go do oczekiwań rynku pracy, np.: „Klaster Edukacji Lubuskie-Brandenburgia”, „Zawodowcy w Gorzowie”. Od stycznia 2018 r. realizowany jest projekt „Zawodowcy w Gorzowie 2.0”.

Powołano grupę roboczą składającą się z przedstawicieli uczelni, szkół średnich oraz miasta, której zadaniem jest opracowywanie wspólnych projektów zachęcających młodych ludzi do studiowania w Gorzowie Wielkopolskim i do pozostania w nim po skończonych studiach.

MIASTO ZIELONA GÓRA

W latach 2007-2017 Miasto Zielona Góra udzieliło wsparcia Uniwersytetowi Zielonogórskiemu poprzez:

- inwestycje miasta na rzecz infrastruktury uczelni,
- nagrody dla pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego, którzy uzyskali tytuł profesora,
- dotacje m.in na zakup pomocy dydaktycznych, udział pracowników w konferencjach, seminariach, organizacjach konferencji, sympozjów spotkań, działalność dydaktyczną związaną z kształceniem studentów studiów licencjackich na kierunku pielęgniarstwo, działalność naukową i dydaktyczną Wydziału Nauk Biologicznych, utworzenie Wydziału Prawa i Administracji.

Miasto angażuje się przy akcjach promocyjnych Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz organizacji Dni Kultury Studenckiej „Bachanalia”.

W latach 2007-2017 Miasto Zielona Góra udzieliło wsparcia studentom fundując stypendia, finansując działalność kół naukowych oraz działalność kulturalną. Wsparto także działalność Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości.

Od 2018 r. funkcjonuje w mieście „Karta Młodych”, dzięki której można korzystać z licznych ofert specjalnych i zniżek.

Miasto realizuje zielonogórski program wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (rozszerzenie podstawowej oferty edukacyjnej i wychowawczej, a także uświadomienie rodzicom i opiekunom potrzeb edukacyjnych swoich dzieci, wdrożenie nowego modelu pracy z uczniem skoncentrowanego na podnoszeniu kompetencji kluczowych oraz zdolności umożliwiających zatrudnienie w przyszłości). Realizowane są także działania ułatwiające uczniom ubieganie się o miejsce w szkole wyższej oraz promujące studiowanie, takie jak dodatkowa lekcja matematyki, modernizacja kształcenia zawodowego, jak również projekty realizowane przy współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim: „Odkrywcy przyrody”, „Matematyka bez granic”.

Planowane jest uruchomienie powiatowego centrum doradztwa zawodowego oraz szkolnych punktów informacji i kariery.

Władze miasta czynnie wspierają współpracę Uniwersytetu Zielonogórskiego z przedsiębiorcami, koordynują oraz inicjują kontakty, a także uczestniczą w spotkaniach mających na celu rozwiązywanie konkretnych problemów przedsiębiorców, takich jak mała podaż kadry o wysokich kwalifikacjach, przygotowanie przyszłej kadry czy poszukiwanie rozwiązań technologicznych. Zaowocowało to uruchomieniem specjalnych zajęć o tematyce dotyczącej danego przedsiębiorcy, tzw. akademie, podczas których wiedzę merytoryczną przekazują studentom bezpośrednio delegowani pracownicy przedsiębiorcy (Akademia CISCO, Akademia REC, Akademia DIAMENT).

Miasto często angażuje Uniwersytet Zielonogórski w proces pozyskiwania inwestorów poprzez pokazanie potencjału intelektualnego uczelni i jej zaplecza technicznego.

Podsumowanie:

- ✓ inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną i naukowo-badawczą ze środków LRPO 2007-2013 o wartości ponad 275 mln zł
 - ✓ inwestycje tzw. „miękkie” ze środków PO KL, z komponentu regionalnego w ramach Priorytetu VIII Regionalne Kadry Gospodarki o wartości ok. 25 mln zł
 - ✓ projekt pozakonkursowy z podziałania 8.4.1 RPO – Lubuskie 2020 pt.: *Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego* o wartości ok. 170 mln zł
 - ✓ wsparcie z budżetu województwa na uruchamianie nowych kierunków studiów oraz programy stypendialne
 - ✓ inicjatywy samorządów terytorialnych w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze wspierające uczelnie
-

PODSUMOWANIE

Podsumowując, na przestrzeni dekady 2006-2016 zaszły bardzo widoczne zmiany w obszarze funkcjonowania szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. Zmniejszyła się liczba placówek kształcących na poziomie wyższym, szczególnie dotyczy to uczelni niepublicznych i wydziałów zamiejscowych uczelni z innych województw. Biorąc pod uwagę m.in. ilość studentów, kadry naukowo-dydaktycznej, kierunków studiów należy wskazać dominującą rolę Uniwersytetu Zielonogórskiego wśród innych lubuskich uczelni. Jednocześnie po połączeniu z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Sulechowie stał się on jedyną uczelnią publiczną w podregionie zielonogórskim. W podregionie gorzowskim działa kilka mniejszych placówek edukacji wyższej.

Zasadniczym wyzwaniem jest malejąca liczebność studentów w województwie lubuskim, szczególnie, że liczba studiujących i tak należała do najniższych wśród regionów Polski. Spadek ogólnej liczby studiujących jest dosyć poważny jeśli chodzi o porównania na przestrzeni lat oraz w stosunku do innych regionów. Przyczyn można doszukiwać się w różnych aspektach. Jedną z ważnych przyczyn spadku liczby studiujących są uwarunkowania demograficzne i spadek liczby młodzieży – potencjalnych studentów. Jako jedną z przyczyn można wskazać także emigrację.

Charakterystyczny jest dużo wyższy spadek liczby studentów studiów niestacjonarnych niż stacjonarnych, co można tłumaczyć kilkoma przyczynami m.in. wcześniejszym uzupełnieniem wykształcenia wyższego przez duże grupy zawodowe (m.in. popularność kierunków pedagogicznych), zniesienie obowiązku służby wojskowej, którą można było odroczyć poprzez studia, więcej miejsc na studiach stacjonarnych, wybieranie studiów z uwagi na brak możliwości zatrudnienia, itd. Spadek liczby studentów spowodował m.in., że nie ma studiujących w uczelniach niepublicznych, na których pobierane jest czesne za studia stacjonarne. Zbyt mała jest natomiast liczba studentów studiów podyplomowych, doktoranckich i z zagranicy w województwie lubuskim, aby poprawić sytuację spowodowaną spadkiem liczby studentów na studiach I i II stopnia. Taka sytuacja jest poważnym wyzwaniem dla zarządzających uczelniami lubuskimi. Powoduje także zainteresowanie się tematem przez samorząd województwa w ramach prowadzonej polityki rozwoju regionu lubuskiego oraz władz samorządowych Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry, czyli miast będących siedzibami największych uczelni.

Pod względem ilościowym zmniejszyła się liczba nauczycieli akademickich w województwie lubuskim, lecz jednocześnie nastąpił jakościowy rozwój kadry na uczelniach wyższych, na co wskazuje wzrost liczby tzw. profesorów tytularnych oraz adiunktów, tj. osób posiadających stopień naukowy doktora habilitowanego lub doktora. Na tle kraju w województwie lubuskim występuje bardzo korzystne nasycenie kadry osobami o najwyższych kwalifikacjach. Wskaźnik tzw. dostępności dydaktycznej, czyli stosunek ilości studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego jest także korzystny.

W województwie lubuskim można zauważyć tendencję ogólnokrajową, tj. spadek popularności kierunków humanistycznych. Pod względem ilościowym studenci chętniej

wybierają kierunki związane z biznesem, prawem i administracją oraz techniką, przemysłem i budownictwem. Wciąż popularne są kierunki studiów w obszarze „Kształcenie”. Zauważalny jest wzrost studentów na takich kierunkach jak zdrowie i opieka społeczna (m.in. można wskazać tutaj kierunek lekarski na UZ) oraz technologie informacyjne. Należy zwrócić uwagę na pokrywanie się oferty dydaktycznej w uczelniach zlokalizowanych blisko siebie, co powoduje konkurowanie o studenta. Korzystnym działaniem wzmacniającym atrakcyjność lubuskich uczelni jest uruchamianie nowych kierunków i specjalizacji, których nie ma na innych uczelniach lub tylko niewiele ma je w swojej ofercie. Ocena jakościowa studiów dokonywana przez PKA jest dla większości kierunków studiów na lubuskich uczelniach pozytywna, ale tylko jeden kierunek, tj. informatyka na UZ ma ocenę wyróżniającą. Dane dotyczące udziału lubuskich studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych w wymianie międzynarodowej pokazują, że nie jest to zjawisko popularne.

W województwie lubuskim, dzięki środkom z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 powstała nowoczesna infrastruktura dydaktyczna i naukowo-badawcza oraz instytucje działające na rzecz współpracy z biznesem zgodne z inteligentnymi specjalizacjami regionu, tj.: Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o. Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych Sp. z o.o., Centrum Energetyki Odnawialnej Sp. z o.o. w Sulechowie, Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. Prowadzone są działania na rzecz kształcenia zgodnego z oczekiwaniami regionalnych pracodawców, m.in. na UZ utworzono kilka akademii funkcjonujących pod skrzydłami konkretnych firm. Młode firmy wspierane są także przez Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości. Na rzecz transferu technologii z uczelni do biznesu działa Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. Mimo tych przedsięwzięć województwo lubuskie charakteryzuje się niskimi wskaźnikami innowacyjności na tle kraju i Europy.

Biorąc pod uwagę sytuację studentów na rynku pracy na przestrzeni lat można zaobserwować stały wzrost odsetka osób z wyższym wykształceniem w strukturze bezrobotnych. Jednak związane jest to z dużym spadkiem ogólnej liczby bezrobotnych w regionie. Ponadto notuje się mniejszą liczbę bezrobotnych absolwentów z wyższym wykształceniem. Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze wskazują, że w 2015 r. szacunkowo jedynie co 20 absolwent lubuskich uczelni wyższych był bezrobotnym, W lubuskich urzędach pracy absolwenci lubuskich uczelni wyższych stanowili około połowy wszystkich zarejestrowanych absolwentów szkół wyższych w 2015 r.

Ważnym aspektem diagnostycznym w analizie szkolnictwa wyższego jest odniesienie do szkolnictwa ponadgimnazjalnego, szczególnie w kontekście absolwentów otrzymujących świadectwo dojrzałości. Niepokojące są dane liczbowe wskazujące na zmniejszanie się na przestrzeni ostatnich lat liczby maturzystów, czyli potencjalnych studentów. Lubuskich maturzystów cechuje natomiast wysoka zdawalność egzaminu maturalnego, wysokie wyniki w części językowej zdawanej matury przy widocznych trudnościach w przedmiotach przyrodniczych i matematycznych.

Warto wskazać na inicjatywy podejmowane przez lubuskie uczelnie wyższe, aby sprostać niełatwym wyzwaniom, szczególnie demograficznym. Uruchamiane są popularne, atrakcyjne kierunki studiów jak medycyna, prawo i psychologia na Uniwersytecie Zielonogórskim. Również pozostałe lubuskie uczelnie starają się poszerzać corocznie ofertę dydaktyczną. Od roku akademickiego 2016/2017 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim zyskała status Akademii. Natomiast 1.09. 2017 r. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie stała się Wydziałem Zamiejscowym Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Szkolnictwo wyższe mocno oddziałuje na rozwój regionu. Szkoły wyższe jako pracodawcy oraz kształcący wysokiej jakości kadry wpływają na rynek pracy. Duże znaczenie ma także potencjał uczelni wyższych do prowadzenia badań naukowych i przekształcania ich w innowacyjne rozwiązania służące gospodarce. W związku z tym, samorząd województwa odpowiedzialny za kształtowanie polityki rozwoju regionu i uczelnie wyższe intensyfikują współpracę, m.in. na rzecz wspólnego wyznaczenia celów i planów rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim.

Opracowanie:

Departament Rozwoju Regionalnego, Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne UMWL (M. Balak-Hryńkiewicz – koordynacja prac, M. Gogół, P. Makuch, M. Nowicki)

W opracowaniu wykorzystano materiały przekazane przez Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze, Obserwatorium Rynku Pracy, Departament Infrastruktury Społecznej UMWL, Departament EFS UMWL oraz karty diagnostyczne przekazane przez uczelnie, tj. Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Collegium Polonicum UAM w Słubicach, Uniwersytet Zielonogórski, Zamiejscowy Wydział AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu.